

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΑΝΤΟΥΛΑ

**ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ
ΚΥΚΛΙΚΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ**

Επιβλέπων: ΒΑΡΕΛΑΣ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής

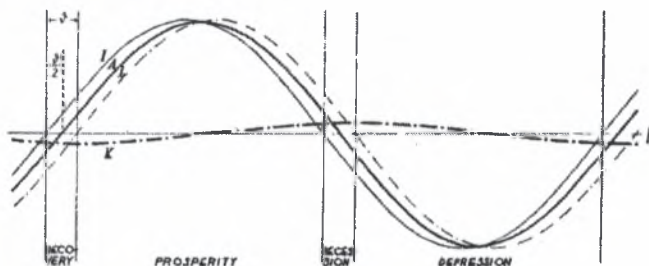
Οκτώβριος 2000

Θεσσαλονίκη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΑΝΤΟΥΛΑ

ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ
ΚΥΚΛΙΚΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ

Επιβλέπων: ΒΑΡΕΛΑΣ ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής

Οκτώβριος 2000

Θεσσαλονίκη

**ΝΕΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ
ΚΥΚΛΙΚΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ	6
I. Περιγραφή των επιχειρηματικών κύκλων	6
II. Αντιμετώπιση των επιχειρηματικών κύκλων	10
III. Μέτρηση των επιχειρηματικών κύκλων	14
IV. Κεϋνσιανή οικονομική ερμηνεία των επιχειρηματικών κύκλων	15
➤ Ατέλειες στις αγορές αγαθών και εργασίας	15
➤ Αίτια ανεργίας	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ	18
I. Ερμηνεία των πολιτικών οικονομικών κύκλων	18
II. Ο ρόλος των ψηφοφόρων και η κυβερνητική δημοτικότητα	24
➤ Ανορθολογικοί καιροσκοπικοί κύκλοι	25
➤ Ανορθολογικοί δικομματικοί κύκλοι	25
➤ Χρονική ασυνέπεια – αξιοπιστία – παίγνια πολιτικής	26
➤ Ορθολογικοί καιροσκοπικοί κύκλοι	27
➤ Ορθολογικοί δικομματικοί κύκλοι	27
III. Ο παράγοντας ψυχολογία στην δημιουργία κύκλων	28
IV. Η υπόθεση των κρίσιμων εκλογών	29
V. Ενδογενείς εκλογές και εκλογικοί κύκλοι	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	33
I. Μεθοδολογική προσέγγιση	33
II. Τα εμπειρικά αποτελέσματα	39
III. Συμπεράσματα	44
IV. Πίνακες	46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	51

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Με την εργασία (μεταπτυχιακή διατριβή) αυτή επιθυμώ να προσδιορίσω το φαινόμενο των κυκλικών διακυμάνσεων και γενικότερα των αναταράξεων της οικονομίας. Το θέμα αυτό αποτελεί άξονα του ενδιαφέροντός μου και μέσω της εργασίας αυτής προσπαθώ όχι μόνο να παρουσιάσω μια έρευνα που θα επιστεγάζει το κύκλο των μεταπτυχιακών σπουδών μου αλλά και θα αποτελεί έκφραση των αναζητήσεών μου.

Στη σύγχρονη ανάλυση του θέματος των κυκλικών διακυμάνσεων υπάρχουν δύο αντικρουόμενες απόψεις. Η πρώτη υποστηρίζει την άποψη της σύμφυτης σταθερότητας του ιδιωτικού τομέα και κατά αντίθεση η άλλη υποστηρίζει την μη σύμφυτη σταθερότητα του ιδιωτικού τομέα.

Οι θεωρητικοί της πρώτης προσέγγισης προσπαθούν να εξηγήσουν το φαινόμενο δημιουργίας των κυκλικών διακυμάνσεων μέσω των α) επιδράσεων από οικονομικό-πολιτικούς παράγοντες (εκλογικοί κύκλοι) και β) λαθών οικονομικής πολιτικής και γ) λαθών των οικονομούντων ατόμων.

Τα υποδείγματα αυτά ταυτίζονται με τα “μονεταριστικά” υποδείγματα ότι δηλαδή η οικονομία από μόνη της έχει την ικανότητα να επανέρχεται στην αρχική κατάσταση χωρίς τον παρεμβατισμό του κράτους.

Στα υποδείγματα που υποστηρίζεται ότι ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας δεν είναι σύμφυτα σταθερός η ανάλυση γίνεται μέσω οικονομικών φαινομένων που εμφανίζονται στο προσκήνιο και επιδρούν α) μέσω της ζήτησης, όπου κυρίαρχο ρόλο παίζει ο πολλαπλασιαστής-επιταχυντής, β) μέσω της διανομής του προϊόντος της παραγωγής, εισάγοντας χρονικές υστερήσεις στην αμοιβή της εργασίας, γ) μέσω της προσφοράς όπου κύριο λόγο παίζει το κόστος της παραγωγικής διαδικασίας και δ) μέσω υποδειγμάτων διαρθρωτικών μεταβολών.

Τα υποδείγματα αυτά έχουν Κεϋνσιανή προέλευση και υποστηρίζουν ότι το σύστημα δεν έχει την ικανότητα να επανέρχεται στο επίπεδο που βρίσκονταν πριν από την διαταραχή. Η διαφοροποίηση αυτή προκύπτει από τη διαμάχη ανάμεσα στην Κεϋνσιανή ανισορροπία και την σύγχρονη νεοκλασική Walrasian ισορροπία.

Το θέμα στο οποίο θα επικεντρωθεί η εργασία είναι θεωρία των πολιτικών κύκλων όπως αυτή προκύπτει από τη σύγχρονη αρθρογραφία στο διεθνή τύπο. Πιο συγκεκριμένα η αρθρογραφία της πολιτικής οικονομίας υποστηρίζει την ύπαρξη σύνδεσης ανάμεσα στις πολιτικές μεταβολές και τα σημαντικά μακροοικονομικά μεγέθη της ευημερίας όπως η οικονομική ανάπτυξη, η ανεργία και ο πληθωρισμός. Έτσι αναπτύχθηκε μία αρθρογραφία σχετικά με την πολιτική χειραγώγηση της οικονομικής πολιτικής η οποία οδηγεί σε συγκεκριμένα αποτελέσματα αν και τα αποτελέσματα της μακροοικονομικής πολιτικής αρνούνται ύπαρξη τέτοιου γεγονότος.

Ι. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Το φαινόμενο των διακυμάνσεων της οικονομικής δραστηριότητας αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης εξαιτίας του κόστους που παρέχει στο σύστημα σε όρους απασχόλησης, κερδών, πληθωρισμού και κατανομής των εισοδημάτων. Τα αποτελέσματά τους στον πραγματικό τομέα της οικονομίας είναι η πιο άνιση κατανομή του προϊόντος της παραγωγικής δραστηριότητας, η διεύρυνση του πληθυσμού των φτωχών τάξεων και η βελτίωση της ευημερίας κάποιων πλουσίων και στο νομισματικό τομέα η άνοδος των τιμών των ομολόγων και των μετοχών σε περίοδο αναθέρμανσης της οικονομίας και πτώσης σε περίοδο υπερθέρμανσης και επιβράδυνσης.

Η εξήγηση της εμφάνισής τους απασχολεί τους οικονομολόγους σε όλο τον πλανήτη. Οριακό σημείο στην ιστορία των οικονομικών διακυμάνσεων αποτελεί το οικονομικό κραχ (crash) που ξέσπασε στις ΗΠΑ τον Οκτώβριο του 1929 στην χρηματαγορά της Νέας Υόρκης και βύθισε την παγκόσμια οικονομία σε ύφεση. Η οικονομική συγκυρία οφείλονταν όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων στον καλυμμένο εμπορικό πόλεμο που είχε ξεσπάσει ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης και τις Η.Π.Α. με διαρκώς αυξανόμενους δασμούς και πλεονασματικά εμπορικά ισοζύγια και την θέσπιση πολύ αυστηρών μέτρων χρηματοδότησης ελλειμμάτων εταιριών στην συνέχεια όταν διαπιστώθηκε αδυναμία αποπληρωμής των δανείων που οδήγησαν την οικονομία σε κατάρρευση. Πιο συγκεκριμένα στις αρχές του 1928 η fed

(ομοσπονδιακή αποθεματική τράπεζα των ΗΠΑ) φοβούμενη την κερδοσκοπία είχε αυξήσει τα επιτόκια φοβούμενη την κερδοσκοπία. Η βιομηχανική παραγωγή στις αρχές του 1929 μειώθηκε κάθετα. Καθ' όλη τη διάρκεια του 1929 η συνολική ανάπτυξη ήταν αρνητική. Δύο μήνες πριν τη κατάρρευση της Wall street η βιομηχανική παραγωγή είχε μειωθεί κατά 20%. Το 1929 τα περισσότερα κράτη είχαν υιοθετήσει το gold standard, σύστημα σταθεροποίησης μιας οικονομίας που λειτουργούσε καθώς η ζήτηση μειώνονταν καθώς και οι εισαγωγές το πλεονασματικό ισοζύγιο θα οδηγούσε σε εισροή χρυσού στη χώρα επεκτείνοντας την προσφορά χρήματος και αναζωογονώντας την οικονομία. Η εισροή χρυσού στερήθηκε από την πώληση του κυβερνητικού χρέους και η προσφορά χρήματος περιορίστηκε. Κατά το ίδιο διάστημα οι ανά το κόσμο κυβερνήσεις προσπάθησαν να ελαττώσουν τις εισαγωγές επιβάλλοντας δασμούς και το καταρρέον εμπόριο ήρθε να προστεθεί στην εξαθλιωμένη βιομηχανία. Οι αμερικάνικες τράπεζες κήρυξαν πτώχευση το 1930 κυρίως λόγω του είδους εγγύησης που ζητούσε η fed όταν προσέτρεξαν σε αυτήν οι εμπορικές τράπεζες. Οι καταθέτες ζητούσαν ρευστοποίηση των λογαριασμών τους. Η προσφορά χρήματος με την ευρεία έννοια είχε αυξηθεί κατά 10% την περίοδο τέλη 1925- τέλη 1929, ενώ η ρευστότητα με τη στενή έννοια παράμενε σταθερή. Στην συνέχεια συρρικνώθηκε κατά 42% το 1930. Το κραχ της αγοράς μετοχών περιελάμβανε απώλεια πλούτου συνολικής αξίας περίπου 85 δις δολαρίων. Το κραχ της αγοράς μετοχών αποτέλεσε το σημαντικότερο αίτιο της επικείμενης κρίσης καθώς η ανθούσα αγορά μετοχών είχε συνεισφέρει στην παράταση της οικονομικής έκρηξης.

Παράγοντες που ώθησαν σε αυτό το αποτέλεσμα ήταν τα χρηματιστικά δάνεια για κερδοσκοπία με μετοχές, τα εταιρικά χρεόγραφα έναντι 27,4 δις. δολαρίων, εκ των οποίων πάνω από 10 δις. αφορούσαν μετοχές (το 1929 το 70% των εκδόσεων χρεογράφων από μεγάλες επιχειρήσεις αφορούσε μετοχές και το ρευστό αυτό το οποίο υπερέβαινε τις επενδυτικές τους ανάγκες μέσω διαφορετικών διαύλων

διοχετεύονταν πάλι στη wall street ως δάνεια περιθωρίων των πελατών τους για κερδοσκοπία), η επιθετική στροφή των τραπεζών σε αγορά μετοχών και ομολόγων λόγω της ολοκληρωτικής άρνησης των παραδοσιακών πιστωτών τους για λήψη πιστώσεων (τουλάχιστον το 86% της συνολικής αύξησης της τραπεζικής πίστωσης χρησιμοποιήθηκε για το σκοπό αυτό), ο καταναλωτικός δανεισμός με τη μορφή δανείων σε δόσεις, καθώς επίσης και σημαντικός δανεισμός μέσω ιδρυμάτων εκτός τραπεζικού συστήματος. Τα διαθέσιμα δεδομένα δεν αφήνουν αμφιβολία ανεξέλεγκτης δημιουργίας πίστωσης μέσω των αγορών χρεογράφων και των χρηματαγορών που εκτίναξαν την συνολική αξία των μετοχών από τα 27 δις. δολάρια το 1925 σε 89 δις. δολάρια το Σεπτέμβρη του 1929.

Στο προπτυχιακό επίπεδο είχαμε χωρίσει τους οικονομικούς κύκλους στα εξής στάδια:

Στάδιο υπερθέρμανσης στο οποίο οι ονομαστικές αμοιβές των συντελεστών παραγωγής (ενοίκια, μισθοί εργασίας) λόγω της μη ικανοποιητικής προσφοράς τους, αυξάνονται πολύ περισσότερο από την αύξηση της παραγωγικότητας με αποτέλεσμα να παρατηρείται αύξηση του πληθωρισμού, των επιτοκίων. Σε αυτό το στάδιο η οικονομία υπερθερμαίνεται. Η αυξανόμενη ζήτηση συναντά υψηλότερες τιμές καθώς η επιχείρηση αντιμετωπίζει υψηλότερο από το κανονικό κόστος.

Στάδιο κρίσης στο οποίο το ποσοστό ανάπτυξης μειώνεται και ο πληθωρισμός εξακολουθεί να αυξάνεται (ακαμψίες στην αγορά προϊόντος). Σε αυτό το στάδιο έχουμε επιβράδυνση του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος της οικονομίας, αλλά και η πραγματική παραγωγή, η παραγωγικότητα και οι επενδύσεις κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα με αποτέλεσμα να εμφανίζεται άνοδος της ανεργίας μείωση της ενεργούς συνολικής ζήτησης. Οι επιχειρήσεις δεν απολύουν εργαζόμενους γιατί θεωρούν ότι η πτώση αυτή θα έχει μόνιμο χαρακτήρα. Η μείωση της ζήτησης και η διατήρηση της απασχόλησης οδηγεί σε αύξηση του κόστους εργασίας ανά απασχολούμενο. Ο πληθωρισμός αυξάνεται επειδή οι επιχειρήσεις περνάνε στους καταναλωτές την αύξηση του

κόστους αυτού το οποίο περιλαμβάνει και τις αυξήσεις των μισθών που παίρνουν οι εργαζόμενοι ούτως ώστε να προστατεύσουν τους πραγματικούς τους μισθούς. Το αποτέλεσμα είναι καθώς οξύνεται η αντιπαράθεση τιμών-μισθών, τα κέρδη των επιχειρήσεων μειώνονται και η ανεργία αυξάνεται.

Στάδιο ύφεσης και αντιπληθωρισμού στο οποίο έχουμε ταυτόχρονη πτώση και του πληθωρισμού και του ποσοστού ανάπτυξης του προϊόντος της οικονομίας. Σε αυτό το σημείο εμφανίζεται υψηλή ανεργία, οι εργαζόμενοι εμφανίζονται διαλλακτικοί στις μισθολογικές απαιτήσεις τους (φόβος να μείνουν άνεργοι) και οι επιχειρήσεις χαμηλώνουν τις αυξήσεις στις τιμές λόγω της μείωσης του κόστους εργασίας ανά απασχολούμενο (και στη συνέχεια και τις τιμές) των προϊόντων τους (φόβος να χάσουν μερίδιο της αγοράς). Σε αυτό το στάδιο παρατηρείται μείωση των τιμών των αγαθών αλλά όχι και του πληθωρισμού φαινόμενο το οποίο μπορεί να οφείλεται είτε στην υπερβάλλουσα προσφορά είτε στη χαμηλή συνολική ενεργό ζήτηση. Πλέον οι επιχειρήσεις πείθονται ότι η μείωση της ζήτησης έχει μόνιμο χαρακτήρα και απολύουν εργαζόμενους στην προσπάθειά τους να εξισώσουν το κόστος εργασίας ανά απασχολούμενο με την παραγωγικότητα της εργασίας.

Η ψυχολογία των ατόμων της οικονομίας (λαϊκό αίσθημα) έχει σημαντικό μερίδιο συμμετοχής στην λήψη των αποφάσεων με αποτέλεσμα να περιορίζεται η παραγωγικότητα να αυξάνεται η ανεργία και να εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονα το φαινόμενο της φτώχειας. Η δυσaréσκεια και η αγανάκτηση από την ανικανότητα των ιθυνόντων να χειριστούν την κατάσταση μπορεί να πάρει άσχημες μορφές.

Σε αυτό το σημείο η αύξηση των κρατικών δαπανών, του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού και του κρατικού χρέους είναι τα μοναδικά εργαλεία αναθέρμανσης της ψυχολογίας των ατόμων της οικονομίας.

Στάδιο ανάκαμψης στο στάδιο αυτό παρατηρείται πτώση του πληθωρισμού και αύξηση της ανάπτυξης μέσω αύξηση της συνολικής

ζήτησης. Αρχικά οι επιχειρήσεις είναι διστακτικές να αυξήσουν την απασχόληση και την παραγωγή τους καθώς δεν είναι σίγουροι για την διατηρησιμότητα της ανάκαμψης. Παρατηρείται αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης και συνεπακόλουθα αύξηση του επιπέδου της παραγωγικότητας, μείωση του κόστους εργασίας ανά απασχολούμενο και του πληθωρισμού, αύξηση των επενδύσεων, μείωση της ανεργίας και αύξησης του Α.Ε.Π. της οικονομίας. Πλέον είναι ορατό ότι η οικονομία βαδίζει σε διαφορετικά επίπεδα από πριν.

Στάδιο νέας οικονομίας στο στάδιο αυτό η οικονομία επιστρέφει στην κανονική πορεία ανόδου της ανάπτυξης και των τιμών (πληθωρισμός). Η εμπιστοσύνη αποκαθίσταται. Σε αυτό το στάδιο παρατηρείται συνεχής άνοδος των επιχειρηματικών κερδών, αύξηση της απασχόλησης, μείωσης της ανεργίας, επιτάχυνση της ανάπτυξης, μείωση των τιμών των αγαθών λόγω της αύξησης της προσφοράς τους.

Ο στασιμοπληθωρισμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο έκανε την εμφάνιση του την δεκαετία του 70' εν μέσω πληθωριστικών πιέσεων κόστους παραγωγής και είχε ως αποτέλεσμα την ταυτόχρονη εμφάνιση πληθωρισμού, ανεργίας και χαμηλής ή αρνητικής ανάπτυξης.

II. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Η αντιμετώπιση των διαφόρων διακυμάνσεων διαφέρει ανάλογα με την φάση του οικονομικού κύκλου και ανάλογα με τις ιδιαίτερες ικανότητες της κάθε οικονομίας.

Το μέγεθος της πρώτης φάσης εξαρτάται από την ικανότητα της κεντρικής τράπεζας να προσφέρει ομαλή προσγείωση και αποθέρμανση της οικονομίας.

Το μέγεθος της δεύτερης φάσης εξαρτάται γενικά από την ελαστικότητα της αγοράς εργασίας (προστασία του εργαζόμενου) και το μέγεθος της προηγούμενης φάσης Όσο μεγαλύτερη η πρώτη και όσο μικρότερη η δεύτερη τόσο πιο σύντομη θα είναι η δεύτερη φάση. Οι σπειροειδείς δυνάμεις τιμών-μισθών τόσο από την πλευρά των

εργαζομένων να περνάν την αύξηση των αμοιβών τους όσο και των επιχειρήσεων να περνάν στον καταναλωτή τις αυξήσεις του εργατικού κόστους, καθορίζουν το μέγεθος της δεύτερης φάσης.

Τα εξωγενή σοκ π.χ. αύξηση της τιμής του πετρελαίου έχουν μικρότερη επίδραση στο μέγεθος της δεύτερης φάσης από ότι στο μέγεθος της πρώτης φάσης.

Το μέγεθος της τρίτης φάσης είναι το μικρότερο του κύκλου συνήθως διαρκεί λιγότερο από ένα χρόνο.

Η τέταρτη φάση έχει μεγάλο μέγεθος και είναι ασταθής. Τα πάντα εξαρτώνται από το βάθος και την διάρκεια της προηγηθείσης ύφεσης καθώς όσο μεγαλύτερη τόσο μεγαλύτερα τα κέρδη από την αύξηση της παραγωγικότητας και της μείωσης του κόστους ανά εργαζόμενο και της πτώσης του πληθωρισμού. Αν η ανάκαμψη είναι αναιμική τότε οι επιχειρηματίες τρέφουν τις αμφιβολίες τους για την διατηρησιμότητα της ανάκαμψης και καθυστερούν να προσλάβουν μόνιμο προσωπικό.

Στην περίπτωση ενός εξωγενούς σοκ σε αυτήν την φάση π.χ. αύξηση της τιμής του πετρελαίου τότε οι εργαζόμενοι είναι προετοιμασμένοι να δεχθούν μείωση των πραγματικών αμοιβών τους.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι το άριστο μείγμα πολιτικής εξαρτάται πρώτον από την αρχική κατάσταση της οικονομίας δηλαδή αν βρίσκεται σε υπερθέρμανση ή έχει διαθέσιμες παραγωγικές ικανότητες. Δεύτερον τον τύπο του σοκ που χτυπά την οικονομία δηλαδή αν είναι μόνιμο ή παροδικό, αν είναι από την πλευρά της ζήτησης, της προσφοράς ή το εξωτερικό ή αν είναι ανάλογο (συμμετρικό) με σοκ που συναντούν οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι της χώρας. Τρίτον το βαθμό με τον οποίο είναι συγχρονισμένη η οικονομία με τις οικονομίες των κυριότερων εμπορικών εταίρων της χώρας και τέταρτον με την πολιτική αντίδραση των κυριότερων εμπορικών εταίρων στο σοκ.

Όταν στόχος είναι η αντιμετώπιση του πληθωρισμού σε μια οικονομία που δέχεται σοκ από την πλευρά της ζήτησης και μπορεί να οφείλεται σε υπερ-επεκτατικές πολιτικές, χαμηλή φορολογία, χαμηλά επιτόκια, άρση πιστωτικών περιορισμών κλπ, τότε το προϊόν της

οικονομίας αυξάνεται πολύ περισσότερο από το δυνητικό και σίγουρα βρίσκεται κοντά στην κορυφή του επιχειρηματικού κύκλου και η ανεργία βρίσκεται κοντά στο επίπεδο του φυσικού ποσοστού ανεργίας. Το ερώτημα που τίθεται είναι πόσο χρονικό διάστημα η οικονομία αυξάνεται περισσότερο από το δυνητικό προϊόν της, και πόσο ευέλικτη είναι η αγορά εργασίας. Με δεδομένο ότι το σοκ αυτό είναι ασύμμετρο δηλαδή δεν επιδρά και στις οικονομίες των κυριότερών της εμπορικών εταιρών η άριστη πολιτική είναι η σφιχτή νομισματική και δημοσιονομική πολιτική.

Σε μια οικονομία με υψηλό πληθωρισμό και υψηλή ανεργία άριστη οικονομική πολιτική είναι η σφιχτή νομισματική και δημοσιονομική πολιτική η οποία σε βραχυπρόθεσμο διάστημα θα αυξήσει τα επιτόκια και την ανεργία, θα μειώσει την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων προϊόντων αλλά θα οδηγήσει μέσω της πίεσης των μισθών και των επιχειρηματικών κερδών σε μείωση του πληθωρισμού. Αν σε αυτήν την οικονομία δεν υπάρξει περιστολή των κρατικών δαπανών, το βάρος μείωσης του πληθωρισμού το σηκώνει ο εμπορευματικός τομέας επειδή η περιστολή μόνο της νομισματικής ρευστότητας μέσω υψηλών επιτοκίων και ανατίμησης του νομίσματος της χώρας οδηγεί σε μείωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της χώρας.

Αν το σοκ ύφεσης που χτυπά την οικονομία είναι συμμετρικό τότε ο βαθμός της σφιχτής νομισματικής πολιτικής της χώρας είναι μικρότερος επειδή η νομισματική πολιτική που μπορεί να αποφασίσουν οι εμπορικοί εταίροι π.χ. υψηλών επιτοκίων θα οδηγήσει σε διολίσθηση του εγχώριου νομίσματος.

Αν έχουμε συμμετρικό σοκ υπερθέρμανσης των οικονομιών ο απαιτούμενος βαθμός σφιχτής νομισματικής πολιτικής είναι τώρα μεγαλύτερος για να εισάγει την ανατίμηση των εγχώριων νομισμάτων που θα μειώσει τη ζήτηση για εγχώρια προϊόντα και θα αποθερμάνει την οικονομία. Η μη-συνεργασία σε αυτό το παιχνίδι πολιτικής θα οδηγήσει σε εντονότερη ύφεση.

Σε περίπτωση ενός μόνιμου σοκ από την πλευρά της προσφοράς όπως αύξηση του κόστους παραγωγής των αγαθών είτε από εκρηκτική άνοδο των τιμών του πετρελαίου είτε από ενδυνάμωση των συνδικαλιστικών πιέσεων ωθεί την οικονομία σε επίπεδο πάνω από το δυναμικό προϊόν παραγωγής. Όσο υψηλότερη είναι η πραγματική αύξηση του κόστους τόσο πιο έντονη η αύξηση του πληθωρισμού. Σε περίπτωση ασύμμετρου σοκ στο εσωτερικό της οικονομίας τότε η άριστη πολιτική είναι αυτή της σφιχτής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής γιατί πρώτιστος στόχος είναι η μείωση του πληθωρισμού. Σε περίπτωση διεθνούς συμμετρικού σοκ η άριστη πολιτική είναι η σφιχτότερη νομισματική πολιτική από αυτήν των εμπορικών εταίρων η οποία όμως συνδέεται με χαλαρή ή ουδέτερη δημοσιονομική πολιτική για να μην εισάγει το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού στην οικονομία. Η σφιχτή νομισματική πολιτική είναι προτιμότερη από την σφιχτή δημοσιονομική πολιτική επειδή η πρώτη οδηγεί σε ανατίμηση του νομίσματος ενώ η δεύτερη σε διολίσθηση που ενέχει τον κίνδυνο του εισαγόμενου πληθωρισμού ο οποίος είναι η αιτία του πληθωρισμού. Αν εκτός από σφιχτή νομισματική ασκηθεί και σφιχτή δημοσιονομική πολιτική τότε η ύφεση θα είναι μεγαλύτερη που δεν είναι απαραίτητο εκτός αν η το πετρελαϊκό σοκ είναι τεράστιο. Σε περίπτωση που το πετρελαϊκό σοκ χτυπήσει μια οικονομία σε περίοδο ύφεσης τότε η άριστη οικονομική πολιτική είναι σφιχτή νομισματική και χαλαρή δημοσιονομική πολιτική έτσι ώστε η πρώτη να αντιμετωπίσει τον πληθωρισμό και η δεύτερη την ύφεση.

Όταν στόχος είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας και η οικονομία αναρρώνει από κάποια ύφεση τότε απαιτούμενη πολιτική είναι αυτή της χαλαρής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής και η αντιστροφή της καθώς μειώνεται το παραγωγικό κενό. Έτσι στο πρώτο στάδιο έχουμε δημιουργία καινούριων θέσεων απασχόλησης χωρίς πληθωριστικές πιέσεις. Όσο μεγαλύτερο το παραγωγικό κενό και πιο βραδεία η αντίδραση της οικονομίας στις αλλαγές της οικονομικής πολιτικής τόσο περισσότερο η οικονομική αυτή πολιτική μπορεί να

παραμείνει επεκτατική. Αν η ακολουθούμενη πολιτική παραμείνει επεκτατική και πέρα από το επίπεδο των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας τότε ακολουθεί ανταγωνιστική αύξηση τιμών-μισθών και ακαμψίες στην αγορά εργασίας. Τότε απαιτείται χαλαρή δημοσιονομική πολιτική που θα μειώσει την ανεργία και σφιχτή νομισματική πολιτική που θα στοχεύει τον περιορισμό του πληθωρισμού.

III. ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Στην μέτρησή των κύκλων χρησιμοποιείται κυρίως η μέθοδος της τριμηνιαίας μεταβολής βασικών μεγεθών της οικονομίας (π.χ. της ανάπτυξης του Α.Ε.Π. και όχι το επίπεδο του Α.Ε.Π. σε συνολικό μέγεθος) γιατί η χρήση τριμηνιαίων μεγεθών παρέχει έγκυρα σήματα αλλαγής των τάσεων. Όλες οι διακυμάνσεις αντικατοπτρίζουν τις αλλαγές στην τάση που προκαλούνται από μόνιμα σοκ.

Στη θεωρία των διακυμάνσεων το δυνητικό προϊόν είναι μια σημαντική μεταβλητή στον προσδιορισμό της υπερθέρμανσης ή της ύπαρξης παραγωγικού κενού της οικονομίας που εξετάζουμε. Τόσο το δυνητικό προϊόν όσο και το φυσικό ποσοστό της ανεργίας δεν είναι δυνατόν να παρατηρηθούν. Τα μεγέθη αυτά εξετάζονται μέσα από εκτιμήσεις τάσεων, προσδιοριστικούς παράγοντες της παραγωγής και οικονομετρικές εκτιμήσεις.

Στην εξήγηση των οικονομικών διακυμάνσεων μέσα από το προϊόν της παραγωγής χρησιμοποιήθηκαν θεωρίες καταστροφών και του ρυθμού ενσωμάτωσης αυτών στη παραγωγή των προϊόντων. Οι θεωρίες καταστροφών δείχνουν έμφαση στο φαινόμενο της οικονομικής ασυνέχειας.

IV. ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Σύμφωνα με την Κεϋνσιανή θεωρία τα σοκ προέρχονται είτε από την πλευρά της προσφοράς, είτε από την πλευρά της ζήτησης και της διανομής, είτε από διαρθρωτικές μεταβολές.

Μια άλλη διάκριση είναι ανάλογα με το χώρο προέλευσης τους. Έτσι χωρίζονται σε εγχώριας προέλευσης και εξωτερικής από κάποια χώρα του εξωτερικού.

Οι τυπικοί εγχώριοι κύκλοι μπορούν να οφείλονται σε αλλαγές της ακολουθούμενης οικονομικής (δημοσιονομικής ή νομισματικής) πολιτικής αλλά και της συμπεριφοράς του ιδιωτικού τομέα (ροπή προς αποταμίευση και επενδύσεις).

Η Κεϋνσιανή θεωρία στην ανάλυση του φαινομένου των κυκλικών διακυμάνσεων χρησιμοποιεί τις αγορές αγαθών και χρήματος και εξηγεί το φαινόμενο μέσα από τις καμπύλες IS (Investment Saving) -LM (Liquidity Money) καθώς και των καμπυλών AD και AS της συνολικής ζήτησης και προσφοράς.

➤ ΑΤΕΛΕΙΕΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Κεϋνσιανή θεωρία ανέπτυξε την ερμηνεία του φαινομένου των κύκλων της οικονομίας μέσω των ατελειών που παρατηρούνται στην αγορά των αγαθών και στην αγορά εργασίας γεγονός που αποδεικνύεται από την αδυναμία προσέγγισης μακροχρόνιου σημείου ισορροπίας στις αγορές.

Σε περίπτωση που παρατηρούνται ατέλειες στην αγορά των αγαθών δηλαδή εμφανίζονται φαινόμενα άκαμπτων τιμών, το επίπεδο του προϊόντος της οικονομίας καθορίζεται από την καμπύλη της συνολικής ζήτησης. Η ζήτηση για εργασία καθορίζεται από τη συνθήκη ισότητας ανάμεσα στο οριακό προϊόν της εργασίας και το πραγματικό επίπεδο μισθού. Όταν δεν παρατηρούνται ατέλειες στην αγορά εργασίας

ο πραγματικός μισθός μεταβάλλεται προ-κυκλικά δηλαδή αυξάνεται στις ανόδους και μειώνεται στις υφέσεις. Αυτό είναι συνεπές με τα εμπειρικά ευρήματα που θέλουν τις πραγματικές αμοιβές να είναι είτε μη-κυκλικές είτε προ-κυκλικές. Σε αυτήν την περίπτωση δεν υφίσταται μη-επιθυμητή ανεργία δηλαδή οι άνεργοι δεν εργάζονται επειδή δεν το επιθυμούν. Η ανεργία είναι αποτέλεσμα των ατελειών της αγοράς εργασίας.

Στην περίπτωση των ατελειών της αγοράς εργασίας οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στην προσπάθειά τους να αυξήσουν το προϊόν τους με αποτέλεσμα να εξαναγκάζονται να αυξήσουν τις τιμές τους λόγω του υψηλότερου κόστους παραγωγής. Σε αυτό το σημείο της παραγωγής καθώς το προϊόν διευρύνεται, το οριακό κόστος παραγωγής αυξάνεται, το οριακό προϊόν της εργασίας φθίνει. Δηλαδή λιγότερο εξειδικευμένοι εργαζόμενοι εισπράττουν υψηλότερους μισθούς από το προϊόν που παράγουν. Σε αυτήν την περίπτωση η παράγωγή γίνεται σε επίπεδο ανώτερο των παραγωγικών ικανοτήτων της οικονομίας.

➤ ΑΙΤΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Παρόλο που μπορούμε να σκεφτούμε πολλούς διαφορετικούς παράγοντες που δυνητικά προκαλούν ανεργία όπως τα μαχητικά συνδικάτα, τα επιδόματα ανεργίας, η ανάπτυξη της τεχνολογίας που οδηγεί σε υποκατάσταση της εργασίας από κεφάλαιο, η νομοθεσία, οι κατώτατοι μισθοί, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας σχετικά με άλλες χώρες, η χαμηλή ανάπτυξη, η αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων, όλα αυτά μπορούν να υπαχθούν κάτω από δύο κατηγορίες: είτε ότι οι εργαζόμενοι θελημένα απέχουν από την εργασία θέτοντας πραγματικό μισθό υψηλότερο από αυτό της ισορροπίας, είτε ότι υπάρχουν λίγοι χώροι απασχόλησης στην περιοχή και τότε υφίσταται πρόβλημα έλλειψης ειδίκευσης.

Στις δυτικές κοινωνίες παρατηρούνται φαινόμενα ανεργίας ατόμων που εργάζονταν σε χαμηλής εξειδίκευσης και προστιθέμενης αξίας ανά απασχολούμενο επιχειρήσεις οι οποίες κλείνουν για να ανοίξουν σε χώρες χαμηλής κοινωνικής πρόνοιας χαμηλότερου κόστους εργασίας όπου και επιτυγχάνουν υψηλότερη προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο. Οι άνεργοι των επιχειρήσεων αυτών δεν μπορούν να εργαστούν στην υψηλής τεχνολογικής ειδίκευσης σύγχρονη επιχείρηση.

Όσο και αν πέσουν οι πραγματικοί μισθοί αυτοί οι εργαζόμενοι δεν πρόκειται να απασχοληθούν λόγω μη ικανοποιητικών προσόντων.

Στην εργασία αυτή δεν θεώρησα σκόπιμο να αναπτύξω την έρευνα που έχει διεξαχθεί για την εξήγηση φαινομένων ακαμψιών των τιμών στην αγορά εργασίας, ακαμψιών των πραγματικών τιμών και ακαμψιών των ονομαστικών τιμών.

I. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΥΚΛΩΝ

Η αρχική εξήγηση του όρου πολιτικοί επιχειρηματικοί κύκλοι δείχνει την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στις εκλογές και τις κυκλικές διακυμάνσεις του προϊόντος της οικονομίας. Μέσα σε αυτόν τον όρο (πολιτικοί επιχειρηματικοί κύκλοι) περιλαμβάνονται επίσης και μεταβολές βασικών οικονομικών μεταβλητών όπως ο πληθωρισμός και τα εργαλεία της οικονομικής πολιτικής σε προεκλογικές και μετεκλογικές περιόδους.

Η συνηθισμένη μορφή των μοντέλων των πολιτικών επιχειρηματικών κύκλων περιλαμβάνει δύο τύπους κύκλων: τους οπορτουνιστικούς ή καιροσκοπικούς και τους δικομματικούς ή ιδεολογικούς πολιτικούς κύκλους.

Οι πρώτοι είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας επανεκλογής της υπάρχουσας κυβέρνησης, η οποία στην προσπάθειά της να κερδίσει στην άμεση εκλογική αναμέτρηση ασκεί μικροκομματική φιλολαϊκή πολιτική στην προεκλογική περίοδο (Nordhaus [1975], Tullock [1976], Mac Rae [1977]) σε αυτούς τους κύκλους τα δύο κόμματα υπόσχονται το ίδιο σχέδιο δράσης και ότι θα ακολουθήσουν την ίδια πολιτική αν εκλεγούν ανεξάρτητα των προτιμήσεων των ψηφοφόρων και έχουν κοινή πληροφόρηση για τις προτιμήσεις των ψηφοφόρων τους.

Οι δεύτεροι είναι το αποτέλεσμα των κομματικών διαφορών δηλαδή ιδεολογική διαφορά ανάμεσα στα κόμματα και το κάθε κόμμα αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα διαφορετικών ψηφοφόρων (Hibbs

[1977,1982,1987], Beck [1982], Alesian – Sachs [1988]) δηλαδή τα διαφορετικά κόμματα έχουν διαφορετικές προτιμήσεις αναφορικά με τις ιδιαίτερές τους αξιώσεις περί της οικονομικής πολιτικής.

Ο ψηφοφόρος προσπαθεί να κρίνει ποια διοίκηση προτιμά βασιζόμενος στην παλαιότερη πολιτική συμπεριφορά (ή φήμη). Κάτω από αυτές τις συνθήκες η κυβέρνηση έχει το κίνητρο να φαίνεται ότι ασκεί σκληρή πολιτική τα πρώτα χρόνια της θητείας της και στη συνέχεια πριν την προεκλογική περίοδο να χαλαρώνει. Επειδή όμως το εκλογικό σώμα αντιλαμβάνεται τέτοια συμπεριφορά οι πολιτικοί επιχειρηματικοί κύκλοι δεν συμβαίνουν συστηματικά αλλά για τυχαίους λόγους.

Κάθε πολιτικός επιχειρηματικός κύκλος υποθέτει κυβερνητική χειραγώγηση της καμπύλης Phillips. Η οικονομική θεωρία πρεσβεύει ότι οι αριστερές κυβερνήσεις προτιμούν χαμηλότερη ανεργία και υψηλότερη ανάπτυξη από τις δεξιές και αυτές με τη σειρά τους προτιμούν χαμηλότερο πληθωρισμό από τις αριστερές.

Ο πολιτικός κύκλος τύπου Nordhaus (καιροσκοπικός) προβλέπει στην προεκλογική περίοδο υψηλή ανάπτυξη και χαμηλή ανεργία, αύξηση του πληθωρισμού την περίοδο των εκλογών ενώ μετεκλογικά ύφεση που το μέγεθός της εξαρτάται από τον πολιτικό προσανατολισμό της υφιστάμενης κυβέρνησης. Αντίθετα οι πολιτικοί επιχειρηματικοί κύκλοι τύπου Hibbs πρεσβεύουν συστηματικές και μόνιμες διαφορές στη επιλεγμένη σχέση πληθωρισμού και ανεργίας ανάλογα με τα διαφορετικά κόμματα που κυβερνούν.

Οι πιο σύγχρονη ανάλυση (η προηγούμενη Nordhaus και Hibbs αναπτύχθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 70' ενώ η πιο σύγχρονη στα μέσα της δεκαετίας του 80') χρησιμοποιεί ως μέθοδο προσέγγισης τη θεωρία των παιγνίων.

Ένα καιροσκοπικό κόμμα προτιμά να ακολουθεί στην αρχή της άσκησης εξουσίας αντιπληθωριστική πολιτική και πολιτική υψηλής απασχόλησης στο τέλος της περιόδου διακυβέρνησης. Οι κύκλοι αυτοί συνδέονται και με την χειραγώγηση της ανάπτυξης της οικονομίας (Fair

[1975], Frey – Lau [1968], Frey – Schneider [1978]) και κατανομής του εισοδήματος (Wagner [1977]).

Οι πολιτικοί επιχειρηματικοί κύκλοι διευρύνθηκαν από τις εργασίες του Alesina και με τους κατά καιρούς συνεργάτες του στο χώρο των δικομματικών επιχειρηματικών κύκλων (Alesina [1987, 1988, 1989], Alesina – Sachs [1988], Alesina – Rubini [1990]). Τα μοντέλα αυτά βασίζονταν σε δύο υποθέσεις: την υπόθεση ύπαρξης ορθολογικότητας των οικονομούντων ατόμων και επηρεάζονται λιγότερο από ότι πιστεύεται από την νομισματική πολιτική και του ότι ορθολογικότητα συνεπάγεται ότι είναι αδύνατο οι ψηφοφόροι να εξαπατώνται συστηματικά. Η υπόθεση της ορθολογικότητας μειώνει την πιθανότητα εμφάνισης συνηθισμένων πολιτικών κύκλων τύπου Nordhaus αλλά δεν την μηδενίζει. Επιπλέον εξηγούν την αντίδραση του εκλογικού σώματος μέσω των ορθολογικών αντί των προσαρμοζόμενων προσδοκιών.

Οι κύκλοι αυτοί (καιροσκοπικοί) υπέθεταν την ατελή πληροφόρηση των ψηφοφόρων και ανέπτυξαν βραχυχρόνιους πολιτικούς επιχειρηματικούς κύκλους και μέσω των καιροσκοπικών μοντέλων του Mc Callum [1978] που πρώτος έθεσε στις ορθολογικές προσδοκίες την άποψη των προώρων πολιτικών επιχειρηματικών κύκλων και των Rogoff [1990], Rogoff - Silbert [1988] που υπέθεταν ατελή πληροφόρηση των ψηφοφόρων η οποία προκύπτει από τις πρόσφατες διακυμάνσεις των εργαλείων της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης και όχι από στοιχεία όπως η απασχόληση, το προϊόν και άλλα.

Οι Rogoff - Silbert [1988] παρατήρησαν την ύπαρξη βραχυχρόνιων εκλογικών κύκλων νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής που δεν συνεπάγονταν κύκλους της οικονομικής δραστηριότητας. Ο Alesina [1987, 1988] έδειξε σε ένα δικομματικό μοντέλο με ονομαστικά συμβόλαια μισθών και ορθολογικούς ψηφοφόρους ότι διαφορετικά επίπεδα πληθωρισμού ανάμεσα στα κόμματα επιδρούν προσωρινά σε μετεκλογικές διαφορές ανάπτυξης και ανεργίας.

Η ύπαρξη των ορθολογικών προσδοκιών προστατεύει συστηματικά από την κυβερνητική χειραγώγηση γιατί κάτι τέτοιο θα γίνονταν ορατό από τους ψηφοφόρους και δεν θα επανεκλέγανε την κυβέρνηση. Επιπλέον σύμφωνα με έρευνες των Lecaillon [1981, 1983, 1984], Bramouille – Largier [1981, Lafay [1977, 1981] και άλλων, η αύξηση των μισθών κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου επηρεάζει τα συμφέροντα της κοινωνικο-οικονομικής ελίτ που ελέγχει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία με αποτέλεσμα την αρνητική επίδραση του κυβερνώντος κόμματος στο μέλλον.

Ακόμα και μέσα στην ανάλυση των πολιτικών επιχειρηματικών κύκλων υπάρχουν διαφοροποιήσεις. Η προσέγγιση του Nordhaus και των μοντέλων Hibb -τύπου είναι Κεϋνσιάνης τεχνοτροπίας, ενώ των μοντέλων εκλογικών κύκλων τύπου Rogoff και Alesina ακολουθούν τη προσέγγιση της ισορροπίας. Η κύρια διαφορά ανάμεσα στην ανάλυση της ανισορροπίας και της ισορροπίας επικεντρώνεται στη πιθανότητα κυκλικής επιμονής ασχέτως της πολιτικής ή του καθαρά οικονομικού χαρακτήρα της πηγής του οικονομικού κύκλου.

Το θέμα της επιμονής απασχολεί επίσης την αντιπαράθεση ανάμεσα στην επίμονη ανισορροπία των καιροσκοπικών κύκλων και των προσωρινών ισορροπιών των κομματικών κύκλων. Έτσι υπερθεματίζονται οι οικονομικοί κύκλοι καθώς η χειραγώγηση της οικονομίας μπορεί να σε οδηγήσει σε εκλογική νίκη επειδή θα θεωρηθεί ότι η οποιαδήποτε πολιτική επηρεάζει την οικονομική δραστηριότητα παροδικά. Όπως το θέτει και η *real politique* ο καθαρός καιροσκοπισμός και αγνός ιδεολογικός αγώνας μπορεί να συμβεί όταν ένα κόμμα βρίσκεται στην αντιπολίτευση και δεν έχει εξουσία.

Οι Alesina – Rubini [1990] σε μια μελέτη του με δεδομένα για τις χώρες του ΟΟΣΑ σχετικά με το αν η δυναμική συμπεριφορά του πληθωρισμού, της ανεργίας και της ανάπτυξης του ΑΕΠ επηρεάζεται συστηματικά από χρόνο των εκλογών και των κυβερνητικών αλλαγών με δεδομένα την βραδύτητα της προσαρμογής των μισθών και της σύνδεσης των αλλαγών του πληθωρισμού ανάλογα με τις αλλαγές των

κυβερνήσεων προκαλούν προσωρινές αποκλίσεις από το φυσικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα (i) στο ξεκίνημα μιας δεξιάς (αριστερής) κυβέρνησης το προϊόν βρίσκεται κάτω (πάνω) από το φυσικό επίπεδο και η ανεργία είναι υψηλότερη (χαμηλότερη) και (ii) μέσω των προσδοκιών τιμές και μισθοί προσαρμόζονται, προϊόν και ανεργία επιστρέφει στο φυσικό επίπεδο και το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας εξαρτάται από το κόμμα που εξουσιάζει. Κατέληξαν στα εξής συμπεράσματα: (i) η υπόθεση των πολιτικών κύκλων όπως αυτή διατυπώθηκε από τον Nordhaus σχετικά με την ανάπτυξη και την ανεργία απορρίπτεται από τα δεδομένα, (ii) Ο πληθωρισμός τείνει να αυξάνεται αμέσως μετά τις εκλογές πιθανώς ως αποτέλεσμα της προεκλογικής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής όπως πρότειναν και οι Rogoff και Silbert [1988], (iii) υπάρχει ένδειξη προσωρινών διαφορών των δυο κομμάτων στο ΑΕΠ και στην ανεργία μακροχρόνια διαφορά στον πληθωρισμό όπως προβλέπεται από τη δικομματική ορθολογική θεωρία του Alesina, (iv) δεν βρήκαν σχεδόν καμία ένδειξη ύπαρξης μόνιμων δικομματικών διαφορών σε προϊόν και ανεργία. Όλα τα κοινοβουλευτικά συστήματα κυβερνήσεων με ευρείς συνασπισμούς κομμάτων δείχνουν μικρή ένδειξη ύπαρξης καιροσκοπικών πολιτικών κύκλων, ειδικά για τον πληθωρισμό.

Σε αρκετές χώρες οι πολιτικοί κύκλοι σχετικά συνεπείς με τη θεωρία ότι οι αριστερές κυβερνήσεις ασκούν επεκτατική πολιτική τα δύο πρώτα χρόνια της εξουσίας τους (περίπου 2 χρόνια), επιτυγχάνουν στόχους και στη συνέχεια μέσω της προσαρμογής των πληθωριστικών προσδοκιών η οικονομία επιστρέφει στο φυσικό επίπεδο ανάπτυξης. Οι κυβερνήσεις αυτές κινδυνεύουν να παγιδευτούν στο χρονοδιάγραμμα επίτευξης στόχων και προσαρμογής του πληθωρισμού Barro και Gordon [1983], και προσπαθούν να τον μειώσουν όταν θεωρείται ως το κύριο οικονομικό πρόβλημα. Οι οποιεσδήποτε μετεκλογικές αυξήσεις του πληθωρισμού αποτελούν σήμα προεκλογικών καιροσκοπικών δημοσιονομικών πολιτικών. Σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ παρατηρούνται αυξήσεις του δημόσιου χρέους και της νομισματικής ρευστότητας τις

χρονιές των εκλογών. Επίσης οι προεκλογικές δημοσιονομικές “προτιμήσεις” σε ψηφοφόρους “κλειδιά” μπορεί να αποδειχθούν εκλογικά πολύ χρήσιμοι και επιπλέον να βοηθήσουν να αυξηθεί το επίπεδο ανάπτυξης του ΑΕΠ. Παρόλα αυτά οι καιροσκοπικές νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές μπορούν να συνυπάρχουν με τους δικομματικούς κύκλους που βρέθηκαν από τα δεδομένα, επειδή όλοι οι πολιτικοί επιθυμούν να εξουσιάζουν, να επιβάλουν τους στόχους τους με αποτέλεσμα να συμμετέχουν σε βραχυπρόθεσμες προεκλογικές καιροσκοπικές πολιτικές αν αυξάνουν τις πιθανότητες για να επανεκλεγούν.

Οι Alvarez, Garrett και Lange (1991) πρότειναν ότι ο βαθμός επιτυχίας των δικομματικών πολιτικών μπορεί να εξαρτάται από τα θεσμικά χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας και της συμπεριφοράς των σωματείων.

Πρόσφατα ο Schultz [1995] υποστήριξε ότι η θεωρία των πολιτικών επιχειρηματικών κύκλων υποφέρει από ένα πολύ σημαντικό μειονέκτημα επειδή βασίζεται στην υπόθεση ότι τα κίνητρα της κυβέρνησης να χειραγωγεί την οικονομία δεν διαφέρουν πολύ από την μια εκλογική αναμέτρηση στην επόμενη. Τα κέρδη και τα κόστη της χειραγώγησης εξαρτώνται από τις κυβερνητικές εκλογικές επιλογές.

Όταν η κυβέρνηση είναι ασφαλής τα πιθανά κέρδη είναι περιορισμένα και τα κόστη είναι μεγάλα ενώ, όταν δεν είναι δημοφιλής τα κόστη μειώνονται πάρα πολύ. Έτσι αναπτύσσεται μια αντίστροφη σχέση ανάμεσα στην πιθανότητα επανεκλογής της κυβέρνησης και στο βαθμό που η κυβέρνηση προχωρεί σε προεκλογική χειραγώγηση της οικονομίας. Κατά τους Frey και Schneider [1978, 1979, 1982] η δημοτικότητα της κυβέρνησης προσδιορίζει την υιοθέτηση πολιτικής χειραγώγησης της οικονομίας ή την επιδίωξη ιδεολογικών στόχων, υπόθεση που συμφωνεί με την ορθολογική forward-looking ψηφοφορίας. Οι Schultz, Frey και Schneider βρήκαν αρνητική και σημαντική σχέση ανάμεσα στην επέκταση του χρήματος και την πιθανότητα επανεκλογής του κυβερνώντος κόμματος. Υπολόγισαν ότι η

καιροσκοπικοί νομισματικοί κύκλοι εμφανίζονται όταν η πιθανότητα επανεκλογής βρίσκεται κάτω του 80-85%.

II. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΨΗΦΟΦΟΡΩΝ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ

Είναι αποδεκτό ότι καλά οικονομικά νέα βοηθούν τις εκάστοτε κυβερνήσεις να κερδίζουν τις επερχόμενες εκλογές. Το κοινό ως ψηφοφόροι έχει καλά προσδιορισμένες προτιμήσεις πάνω στις οικονομικές μεταβλητές. Οι προτιμήσεις αυτές συνήθως εκφράζονται με την τετραγωνική συνάρτηση απωλειών

$$L = ap + b(u - u^*)^2 ; a, b > 0$$

όπου p είναι ο πληθωρισμός, u η ανεργία και u^* το φυσικό επίπεδο της ανεργίας. Το σημείο ευτυχίας επιτυγχάνεται όταν υπάρχει μηδενικός πληθωρισμός και επίπεδο φυσικής ανεργίας. Οι ψηφοφόροι επιβραβεύουν τις κυβερνήσεις που τους προσκομίζουν υψηλή ευημερία.

Βλέπουμε δηλαδή ότι η ιδεολογία της κυβέρνησης δεν παίζει κάποιο ρόλο και ότι τα κόμματα κρίνονται αποκλειστικά από όρους απόδοσης παρά από ιδεολογικούς στόχους που καθορίζουν τις παραμέτρους a και b . Το αποτέλεσμα αυτό βασίζεται στη σχέση ανάμεσα στη παρελθούσα απόδοση και την παρούσα δημοτικότητα μέσω των οποίων οι ψηφοφόροι δημιουργούν τις προσδοκίες τους για την μελλοντική απόδοση των κομμάτων. Δηλαδή η σημερινή εκτίμηση της μέλλουσας 'αποδοτικότητας' του κόμματος εξαρτάται από το σύνολο της πληροφόρησης που είναι διαθέσιμη σήμερα. Όπως γνωρίζουμε οι ορθολογικές προσδοκίες βασίζονται θεωρούν ότι κάθε αλλαγή στην εκτίμηση πρέπει να βασίζεται σε νέα πληροφόρηση. Ως 'νέο' θεωρούμε οτιδήποτε δεν μπορούσαμε να εκτιμήσουμε μέχρι την προηγούμενη περίοδο. Η αναφορά όλων αυτών γίνεται για να εξηγηθούν οι αλλαγές της αναμενόμενης ανταγωνιστικότητας και κατ' επέκταση της δημοτικότητας ακολουθεί τυχαίο περίπατο.

➤ ΑΝΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΙΡΟΣΚΟΠΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

Στα καιροσκοπικά μοντέλα στόχος της κυβέρνησης είναι να μεγιστοποιήσει την πιθανότητα επανεκλογής, σε αντίθεση με τους δικομματικούς στους οποίους υπάρχουν διακριτά διαφορετικές ιδεολογικές προτιμήσεις.

Στο μοντέλο του Nordhaus [1975] υπάρχουν τρία στοιχεία: η απρόβλεπτη συνολική προσφορά ή η σχέση Phillips, οι προτιμήσεις των ψηφοφόρων βασίζονται στα αναμενόμενα αποτελέσματα πληθωρισμού και προϊόντος και τρίτον στην υιοθέτηση προσαρμοζόμενων ‘μυωπικών’ προσδοκιών με κάποιο μη ορθολογικό αλγόριθμο. Καθώς και της ικανότητας της κυβέρνησης να χειραγωγεί την οικονομία για να μεγιστοποιήσει την πιθανότητα επανεκλογής της. Το προβληματικό σημείο αυτής της ανάλυσης είναι η καταστροφική ανορθολογικότητα του εκλογικού σώματος.

➤ ΑΝΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

Ξεκινάμε την ανάλυσή μας με της προϋπόθεση ότι τα κόμματα διατηρούν τις ιδεολογικές τους διαφορές σε αντίθεση με την επιθυμία καιροσκοπικής συμπεριφοράς της εκάστοτε κυβέρνησης και της σύγκλισης των απόψεων των κομμάτων στο πρόσωπο της ψηφοθηρίας.

Έτσι σε ένα κόσμο ανορθολογικών προσδοκιών οι αριστερές κυβερνήσεις προτιμούν υψηλότερο πληθωρισμό και λιγότερη ανεργία από τις δεξιές. Τα αποτελέσματα των ορθολογικών προσδοκιών χάνουν την επεξηγηματική ικανότητά τους και εξομοιώνονται με τα καιροσκοπικά. Οι μελέτες όμως έδειξαν ότι πληθωριστικοί κύκλοι μπορεί να αναμένονται αλλά αυτοί δεν θα έχουν μόνιμες πραγματικές επιδράσεις αλλά μόνο παροδικές επιδράσεις.

Οι πολιτικοί επιχειρηματικοί κύκλοι είναι η μία όψη μιας διαδικασίας σχηματισμού στρατηγικής πολιτικής. Το θέμα που ανακύπτει είναι η αξιοπιστία της ακολουθούμενης πολιτικής. Ο χρόνος επιλογής της αλλαγής των μεταβλητών οδηγεί σε μία αλλαγή της δομής των περιορισμών που αντιμετωπίζει μία κυβέρνηση καθώς ο χρόνος κυλά. Ο ιδιωτικός τομέας σχηματίζει τις προσδοκίες του πριν η πολιτική εφαρμοστεί. Έτσι η εκ των υστέρων επιλογές του κοινού δεν αποτελούν ελεύθερη μεταβλητή της κυβέρνησης. Στα παίγνια πολιτικής μη συνεργασίας ο χαμηλός πληθωρισμός είναι δύσκολο να επιτευχθεί. Η χρονική ασυνέπεια ολοκλήρωσης του προγράμματος εισάγει την ευημερία του πληθωρισμού. Στην καρδιά όλων των πολιτικών παιγνίων είναι ένα κίνητρο για τους δημιουργούς πολιτικής να αποκλίνουν από την εκ των προτέρων άριστη πολιτική. Αυτά τα κίνητρα περιλαμβάνουν *seigniorage*, μη μείωση της ανεργίας στο φυσικό ποσοστό καθώς και της εκλογικής διαδικασίας. Ένα άλλο κίνητρο είναι η αυτονομία της νομισματικής αρχής για άσκηση αντιπληθωριστικής πολιτικής και η αφαίρεση από τις δυνατότητες της κυβέρνησης αυτού του τόσο σημαντικού εργαλείου αντιπληθωριστικής πολιτικής. Βέβαια η Ιαπωνία έχει μια κεντρική τράπεζα ανδρείκελο αλλά πάρα πολύ χαμηλό πληθωρισμό. Η υπόληψη είναι αποτέλεσμα της χρονικής συνέπειας της πολιτικής. Μια μορφή κοινωνικής τιμωρίας είναι και η υιοθέτηση απαισιόδοξων προσδοκιών υψηλού πληθωρισμού για κάποια περίοδο μετά το ‘γλίστρημα’ της κυβέρνησης απρόβλεπτου πληθωρισμού. Η υιοθέτηση αυτών των κανόνων οδηγεί στην υποστήριξη ισορροπιών χαμηλού πληθωρισμού αόριστου χρόνου λήξης του παιγνίου. Η μέτρηση της αξιοπιστίας έχει ερευνηθεί, αλλά είναι ένα φαινόμενο μη παρατηρήσιμο.

➤ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΙΡΟΣΚΟΠΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

Όταν οι άνθρωποι είναι ορθολογικοί και καλά πληροφορημένοι τότε δεν υπάρχουν κύκλοι. Αλλά υπάρχει αβεβαιότητα σχετικά με την αποδοτικότητα του υποψήφιου. Η αποδοτικότητα εκφράζεται από το εκλογικό σώμα από την παρατήρηση των πολιτικών αποτελεσμάτων. Έτσι το μοντέλο έχει καιροσκοπικά χαρακτηριστικά. Η σηματοδότηση στο μοντέλο είναι δαπανηρή και άρα μη αποτελεσματική. Εξαρτώμενο από τα σχετικά κόστη και ωφέλειες το μοντέλο προβλέπει είτε separating είτε pooling ισορροπίες, που και τα δύο δημιουργούν προεκλογικούς κύκλους με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Καθώς το μοντέλο προβλέπει το κίνητρο χειραγώγησης της οικονομίας εξαρτάται στην πιθανότητα επανεκλογής και η έκταση του κύκλου εξαρτάται από την δημοτικότητα της κυβέρνησης.

➤ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΟΙ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

Στο μοντέλο αυτό επίσης οι προτιμήσεις μεταφράζονται στο αποτέλεσμα. Οι ορθολογικοί ιδιώτες προβλέπουν τον υψηλότερο πληθωρισμό που οι αριστερές κυβερνήσεις και πάνω σε αυτό βασίζουν τις προσδοκίες τους. Αυτή η αβεβαιότητα της αποτελεσματικότητας της κυβέρνησης υπάρχει και για το αποτέλεσμα των εκλογών.

Συμπερασματικά οι προσδοκίες πρέπει σταθμισμένος μέσος του αποτελέσματος κάτω από τις νίκη δεξιών ή αριστερών. Η θεωρία προβλέπει την ύπαρξη μόνιμων δικομματικών πληθωριστικών αποτελεσμάτων και παροδικών αποτελεσμάτων του προϊόντος μετεκλογικά και όχι προεκλογικά. Έτσι τέθηκε το ζήτημα της ενδογένειας των εκλογών. Σε πολλές περιπτώσεις οι κυβερνήσεις προσπαθούν να κάνουν εκλογές στον πιο κατάλληλο χρόνο για την επανεκλογή τους. Έτσι ο χρόνος διεξαγωγής των εκλογών είναι ενδογενής και είναι δύσκολο το μοντέλο να αποδώσει. Η θεωρία

προβλέπει επίσης την επίδραση του αποτελέσματος εξαρτάται από την αβεβαιότητα που περιβάλλει το εκλογικό αποτέλεσμα.

III. Ο ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΥΚΛΩΝ

Μια άλλη σχολή σκέψης (σχετική με τους εκλογικούς κύκλους) επικεντρώνεται στις αλλαγές της διάθεσης και του κοινωνικού αισθήματος του έθνους. Τέσσερις αιτίες αναπτύχθηκαν για να δικαιολογήσουν την εμφάνιση τέτοιων κύκλων: η εξωτερική πολιτική, η ψυχολογία των μαζών, οι ατομικές επιδιώξεις και η αλληλοδιαδοχή ανάμεσα στο κοινό σκοπό και το ιδιωτικό όφελος. Οι κύκλοι της ψυχολογικής διάθεσης είναι πιο επιμήκεις σε διάρκεια σχετικά με τους υπόλοιπους πολιτικούς επιχειρηματικούς κύκλους. Σε αντίθεση με τους πολιτικούς κύκλους που αναγνωρίζουν μια εξάρτηση των οικονομικών από την πολιτική, οι κύκλοι της ψυχολογικής διάθεσης αναγνωρίζουν τη κοινή ανεξαρτησία ανάμεσα στο πολιτικό και το οικονομικό στοιχείο της οικονομίας που ενυπάρχουν στους πολιτικούς κύκλους.

Η επιτυχημένη πολιτική (Klingberg [1952, 1983]) κατορθώνει κατά την διάρκεια του ανοδικού κύματος της οικονομίας το κοινό να συμμετέχει ενεργά στις διεθνείς σχέσεις και κατά την διάρκεια του καθοδικού κύματος να ενδιαφέρονται μόνο με τα εσωτερικά τους προβλήματα. Παρόλα αυτά δεν υπάρχει μια εξήγηση της επίδρασης της εξωτερικής πολιτικής στα κύματα της οικονομίας.

Μια άλλη προσέγγιση είναι αυτή των παγκόσμιων ηγεμονικών κύκλων (Wallerstein [1974, 1980, 1984], Modelski [1978, 1981, 1983, 1987]). Η κεντρική του ιδέα είναι ότι οι ισχυρότερες οικονομίες του κόσμου προσπαθούν να πετύχουν οικονομική ανωτερότητα κατά των αντιπάλων τους και να ελέγξουν την περιφέρεια, αλλά είναι δύσκολο για το νικητή να διατηρήσει την ηγεμονία του επειδή η ανάπτυξη διαχέεται στους αντιπάλους και αυτοί γίνονται πιο ισχυροί και προκαλούν τον ηγεμόνα.

Παρόλο που οι ηγεμονικοί κύκλοι δεν είναι πολιτικοί κύκλοι και έχουν την διπλάσια έκταση από τους συνηθισμένους κύκλους δημιουργούν την μοναδική εξήγηση αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην οικονομική δραστηριότητα και τις διεθνείς σχέσεις. Ο Beckman συγκεντρώνει την ουσία της σχέσης ανάμεσα στην πολιτική και της κυκλικής εξέλιξης του πληθωρισμού και της ανεργίας και αποφαίνεται ότι (i) μακροχρόνια η πολιτική καθορίζεται από την εξέλιξη του πληθωρισμού και της ανεργίας κατά την διάρκεια του κύκλου και (ii) ότι οι πολιτικοί βραχέως ως και μεσοπρόθεσμου πεδίου σκέψης χειραγωγούν την εξέλιξη για προσκόμιση πολιτικών κερδών. Το μειονέκτημα αυτής της ανάλυσης είναι ο προσδιορισμός των διαστημάτων σε βραχεία και μεσαία και στην περίπτωση αυτή ο ορίζοντας των 25 ετών είναι πολύ μακρύς για να θεωρείται μεσοπρόθεσμος

IV. Η ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Η ιδέα των κρίσιμων εκλογών ανήκει στον Key [1955] και παραπέρα εργάστηκαν στο θέμα αυτό οι Campell [1966], Burnham [1970], Sundquist [1973], Clubb et Alii [1980], Brady [1988] και άλλοι. Υπάρχουν τα εξής είδη εκλογών (i) οι εκλογές διατήρησης του κυβερνώντος κόμματος στην εξουσία, (ii) επανατοποθέτησης της αντιπολίτευσης στην εξουσία και (iii) οι κριτικές εκλογές οι οποίες οδηγούν σε κυβέρνηση συμμαχίας έτσι ώστε να ανταποκριθούν καλύτερα στις όποιες κοινωνικο-οικονομικές κρίσεις που επιζητούν ουσιώδη πολιτική και θεσμική αναδιοργάνωση. Η ύπαρξη ταυτόχρονης εμφάνισης των κριτικών εκλογών και της μεγάλης κρίσης μας οδηγούν να συμπεριλάβουμε και τις κριτικές εκλογές στο πλαίσιο της αναφοράς μας. Πρέπει να τονίσουμε ότι στην περίπτωση αυτή η οικονομική δραστηριότητα προσδιορίζει την πολιτική και όχι το αντίθετο καθώς επίσης και της ανάδυσης των καιροσκοπικών επιχειρηματικών κύκλων επειδή αυτές οι εκλογές συνδέονται με (i) βραχυχρόνια αλλά έντονη

διακοπή των παραδοσιακών μεθόδων ψηφοφορικής συμπεριφοράς και (ii) ασυνήθιστα μεγάλη ένταση της διαδικασίας δημιουργίας κομμάτων και κομματικών διακηρύξεων γεγονός που οδηγεί σε όξυνση της ιδεολογικής πόλωσης και σε μεγάλη συμμετοχή στο δημοψήφισμα (Berry [1991]).

V. ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

Αρχικά η ανάλυση βασίστηκε στην άποψη η οποία θέλει τους δημιουργούς της πολιτικής να προσπαθούν να βελτιώσουν τις πιθανότητες επανεκλογής χρησιμοποιώντας βραχυχρόνια της καμπύλης Phillips χωρίς να γίνεται αντιληπτή η ενέργεια αυτή σε ένα κόσμο μωπικών ψηφοφόρων, οι οποίοι στηρίζουν τις αποφάσεις τους στο ιστορικό των κομμάτων (backward-looking).

Η κυβέρνηση ανεξάρτητα από την κομματική της ιδεολογία υιοθετεί περιοριστική (επεκτατική) πολιτική στα πρώτα (τελευταία) χρόνια της θητείας της με σκοπό να μειώσει το αναμενόμενο επίπεδο του πληθωρισμού (της ανεργίας).

Οι σύγχρονες εργασίες επικεντρώνονται και γύρω από το πλαίσιο των ορθολογικών forward-looking ψηφοφόρων και προβλέπουν εκλογική χειραγώγηση των εργαλείων της πολιτικής όπως οι δημόσιες δαπάνες, η φορολογία και η αύξηση της ρευστότητας, για την ακρίβεια πρόκειται για εκλογικούς κύκλους του προϋπολογισμού και όχι για απλά εκλογικούς επιχειρηματικούς κύκλους . Αυτό οφείλεται στο γεγονός που έχει αποδειχθεί ότι οι ιδιώτες δεν έχουν την ικανότητα να προβλέπουν σωστά το επίπεδο των οικονομικών μεταβλητών των επόμενων περιόδων. Η προσωρινή ασύμμετρη πληροφόρηση και η σηματοδότηση από την πλευρά της κυβέρνησης της αποδοτικότητάς της πριν από τις εκλογές σύμφωνα με τους Rogoff και Silbert [1988] δημιουργεί ενδείξεις εκλογικών κύκλων. Οι Nordhaus και Mac Rae προέβλεψαν εκλογικούς κύκλους στις πραγματικές μεταβλητές. Οι

Alesina – Rubini [1992] και ο Hibbs [1987] απέρριψαν την ύπαρξη εκλογικών μεταβολών στο συνολικό προϊόν και την ανεργία.

Στις κοινοβουλευτικές δημοκρατίες ο χρόνος διεξαγωγής των εκλογών είναι κατά ένα ποσοστό κάτω από τον έλεγχο του κυβερνώντος κόμματος. Μόνο στην Νορβηγία και στην Ελβετία η κυβέρνηση αδυνατεί να καλέσει πρόωρες εκλογές καθώς το Λουξεμβούργο και η Νέα Ζηλανδία δεν έχουν κατορθώσει ούτε μία φορά να έχουν εκλογές με την φυσική λήξη της θητείας της κυβέρνησης. Η νομοθεσία περιορίζει την διάρκεια των εθνοσυνελεύσεων στα τέσσερα ή πέντε χρόνια και με την παρέλευσή τους επιβάλλεται το εκλογικό σώμα να δώσει παράταση ή όχι στην κυβέρνηση. Αυτή η ενδογένεια των εκλογών μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα συσχέτισης του χρόνου των εκλογών και της συμπεριφοράς των οικονομικών μεταβλητών εάν κάτι τέτοιο ευνοεί την επανεκλογή της υπάρχουσας κυβέρνησης. Δημιουργείται έτσι η πιθανότητα πολιτικών οικονομικών κύκλων όχι επειδή οι πολιτικοί χειραγωγούν τις οικονομικές μεταβλητές αλλά επειδή παθητικά επιλέγουν ως περίοδο εκλογών εκείνη την περίοδο με τις πιο επιθυμητές μεταβλητές. Οι Alesina, Rubini και Cohen [1993] αναφέρουν ότι η πιθανότητα προκήρυξης εκλογών εξαρτάται από το χρόνο που έχει παρέλθει από τις προηγούμενες εκλογές, από τις πολιτικές θέσεις της κυβέρνησης, την δύναμη της κυβέρνησης από το αποτέλεσμα των εκλογών και από τα συνολικά οικονομικά δεδομένα. Ικανοποιητική συνολική οικονομική απόδοση αυξάνει τις πιθανότητες επανεκλογής και τότε οι πιθανότητες πρόωρων εκλογών αυξάνονται. Τα εμπειρικά αποτελέσματα έδειξαν ότι η υπόθεση καιροσκοπικής προκήρυξης εκλογών εξαιτίας των καλών οικονομικών συνθηκών δεν ευσταθεί. Επιπλέον δέχονται ότι στην περίοδο της μετάβασης από την μια κυβέρνηση στην άλλη θα παρατηρηθεί επέκταση (ύφεση) στο ξεκίνημα της σοσιαλιστικής (συντηρητικής) διοίκησης εξαιτίας του αποτελέσματος της ιδεολογίας της προηγούμενης κυβέρνησης.

Η πιο πρόσφατη αρθρογραφία επικεντρώνεται στους ορθολογικούς forward-looking και οι πολιτικοί τοποθετούνται σε ένα

κόσμο ασύμμετρης πληροφόρησης. Οι Rogoff και Silbert [1988] ανέπτυξαν μοντέλα στα οποία οι κυβερνώντες χρησιμοποιούν τα νομισματικά και τα δημοσιονομικά εργαλεία για να σηματοδοτήσουν την αποδοτικότητά τους σε ένα εκλογικό σώμα που ο τύπος των πολιτικών δεν είναι άμεσα παρατηρήσιμος. Αυτές οι μεταβολές των εργαλείων δημιουργούν εκλογικούς κύκλους του προϋπολογισμού. Έτσι προβλέπουν πριν από τις εκλογές να μειώνονται οι φόροι, να αυξάνεται η δημόσια κατανάλωση σαν σινιάλο της αποδοτικότητας της κυβέρνησης προς τους ψηφοφόρους. Με το αιτιολογικό ότι όσο πιο αποτελεσματικοί είναι οι πολιτικοί τόσο πιο μεγάλα είναι τα οικονομικά πλεονάσματα.

Παρά την ευρεία διάθεση πληροφόρησης για τη δημοτικότητα των υποψηφίων, τα κόμματα παραμένουν αβέβαια για την τελική έκβαση των εκλογών από την στιγμή που οι ανεξάρτητες δημοσκοπήσεις δεν προβλέπουν τέλεια το εκλογικό αποτέλεσμα.

I. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Από θεωρητική άποψη τα υποδείγματα των οικονομικών κύκλων που προέρχονται από τις πολιτικές που εφαρμόζονται στις προεκλογικές και στις μετεκλογικές περιόδους ελέγχουν σε ποιο βαθμό οι διαφορετικού ιδεολογικού υποβάθρου κυβερνήσεις επηρεάζουν προς κάποια κατεύθυνση συγκεκριμένες οικονομικές μεταβλητές έτσι ώστε να επανεκλεγούν ή κατά την διάρκεια της θητείας τους να έχουν το χαμηλότερο πολιτικό κόστος. Στόχος του ελέγχου είναι να βρεθεί αν η κυβέρνηση ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης υιοθετεί επεκτατική (περιοριστική) πολιτική κατά τα πρώτα ή τα τελευταία χρόνια της διακυβέρνησής της για να μειώσει το ποσοστό της ανεργίας (αναμενόμενο ποσοστό πληθωρισμού).

Σύμφωνα με τις υποθέσεις των πολιτικών κύκλων οι αριστερές (σοσιαλιστικές) κυβερνήσεις δίνουν βαρύτερη σημασία στη μείωση της ανεργίας με επεκτατικές πολιτικές και μικρότερη στη μείωση του πληθωρισμού σε αντίθεση με τις δεξιές (συντηρητικές) κυβερνήσεις που ακολουθούν περιοριστικές πολιτικές μείωσης των πληθωριστικών προσδοκιών με την ανάληψη των καθηκόντων τους στην κυβέρνηση. Το κυβερνών κόμμα βασίζεται στην μη πλήρη πληροφόρηση των διαφόρων μερών και στις προσωρινές ασυμμετρίες πληροφόρησης του με αποτέλεσμα να χειρίζεται τα διάφορα μέσα μακροοικονομικής πολιτικής (κυβερνητικές επενδύσεις και κατανάλωση, άμεσους και έμμεσους φόρους, ρευστότητα αγοράς) που φέρνουν γρήγορα τα επιθυμητά

αποτελέσματα σε σχέση με τους δείκτες οικονομικής απόδοσης ώστε να δώσουν την εντύπωση της αποτελεσματικότητάς τους.

Η θεωρία προβλέπει ότι στο ξεκίνημά της διακυβέρνησής τους οι σοσιαλιστές (συντηρητικοί) υιοθετούν επεκτατική (περιοριστική) πολιτική με στόχο να μειώσουν την ανεργία και το παραγωγικό κενό που οφείλεται στην ακολουθούμενη πολιτική των συντηρητικών (τον πληθωρισμό που βρίσκεται σε υψηλό σημείο λόγω των σοσιαλιστικών αποφάσεων).

Οι εκάστοτε κυβερνήσεις χρησιμοποιούν ένα αριθμό μέσων πολιτικής κατά το τελευταίο έτος πριν από τις εκλογές με στόχο να επηρεάσουν στόχους κλειδιά που θα τους επιτρέψουν να επανεκλεγούν.

Η εμπειρική αυτή ανάλυση αναφέρεται στην Ελληνική οικονομία και βασίζεται σε δείγμα 37 ετήσιων παρατηρήσεων και καλύπτει την περίοδο 1960 - 1996. Οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στην έρευνα αυτή χαρακτηρίστηκαν ως μεταβλητές στόχοι και εργαλεία. Οι μεταβλητές στόχοι είναι το περιλαμβάνουν το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (GDP), τον δείκτη τιμών κατανάλωσης (CPI), ποσοστό ανεργίας (U) και το διαθέσιμο εισόδημα (YD). Οι μεταβλητές εργαλεία περιλαμβάνουν τις κυβερνητικές καταναλωτικές δαπάνες (GC), τις κυβερνητικές δαπάνες επενδύσεων (GI), τους άμεσους φόρους (DT), τους έμμεσους φόρους (IT) και την νομισματική βάση (M1). Η μεταβλητή ανεργία δίνεται σε ποσοστό του ενεργού πληθυσμού και όλες οι άλλες μεταβλητές δίνονται σε τρέχουσες τιμές. Οι μεταβλητές προέρχονται από δεδομένα του ΟΟΣΑ και της ΕΣΥΕ. Εθνικές εκλογές στην Ελλάδα είχαμε στα έτη 1961, 1963, 1964, 1974, 1977, 1981, 1985, 1989, 1990, 1993 και 1996 με τους συντηρητικούς να κερδίζουν τις εκλογές του 1961, 1974, 1977, 1989, 1990 και τους σοσιαλιστές να κερδίζουν τις εκλογές του 1963, 1964, 1981, 1985, 1993 και 1996. Με βάση αυτά τα αποτελέσματα δημιουργήθηκαν οι ψευδομεταβλητές (dummies) των προεκλογικών και των μετεκλογικών περιόδων. Ονομάζουμε (dbc) την ψευδομεταβλητή της περιόδου που προηγείται των εκλογών και την εξουσία ασκούν οι συντηρητικοί, (dbs) την

ψευδομεταβλητή της περιόδου που προηγείται των εκλογών και την εξουσία ασκούν οι σοσιαλιστές, (dac) την ψευδομεταβλητή της περιόδου που έπεται των εκλογών και την εξουσία ασκούν οι συντηρητικοί, (das) της περιόδου που έπεται των εκλογών και την εξουσία ασκούν οι σοσιαλιστές και (d74) για την μελέτη της περιόδου της στρατιωτικής διακυβέρνησης. Για το λόγο αυτό διαιρέσαμε το έτος των εκλογών στην περίοδο που προηγείται της ημέρας των εκλογών και στην περίοδο που έπεται των εκλογών. Οι υπολογισμοί βασίστηκαν στον ορισμό του εκλογικού έτους ως την δωδεκάμηνη περίοδο που τελειώνει την ημέρα των εκλογών. Με παρόμοιο τρόπο καθορίζεται και το μετεκλογικό έτος. Για την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας δημιουργήσαμε την ψευδομεταβλητή d74 ως αναφορά για την παλινόρθωση της δημοκρατίας στη χώρα μας. Τα αποτελέσματα των μετρήσεων παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Στο πρώτο βήμα εξετάζουμε τις τάσεις σε ένα σύνολο μεταβλητών για την παρουσία ύπαρξης μοναδιαίας ρίζας στο αυτοπαλίνδρομο σχήμα των διαφόρων χρονοσειρών. Η μέθοδος Augmented Dickey-Fuller (ADF) ελέγχει την μηδενική υπόθεση ότι υπάρχει μοναδιαία ρίζα έναντι της εναλλακτικής ότι δεν υπάρχει. Η εξίσωση ADF έχει την εξής μορφή.

$$\Delta \log z_t = \alpha_0 + \alpha_1 t + \alpha_2 \log z_{t-1} + \sum \beta_i \Delta \log z_{t-i} + \varepsilon_t \quad (1)$$

Όπου z_t είναι η υπό εξέταση μεταβλητή χρονοσειρά. Η μηδενική υπόθεση της μοναδιαίας ρίζας απορρίπτεται όταν α_2 είναι αρνητικός αριθμός και στατιστικά σημαντικός διάφορος του μηδενός. Το ADF τεστ έχει ισχύ ασυμπτωτικά αν η τάξη του αυτοπαλίνδρομου σχήματος αυξάνεται μαζί με το μέγεθος του δείγματος με λόγο $T^{1/3}$, καθώς επίσης όταν η κατανομή της F-test για α_2 της παραπάνω εξίσωσης δεν είναι η προσδιορισμένη από τον Fuller(1976).

Έκτός του ελέγχου ADF που ερευνούμε διακριτές τάσεις χρησιμοποιούμε την μέθοδο του Johansen (1988) για την εύρεση της

ύπαρξης ή μη κοινών στοχαστικών τάσεων αναπτύσσοντας το ακόλουθο p - διαστάσεων διάνυσμα του αυτοπαλίνδρομου σχήματος.

$$X_t = \sum \Pi_i X_{t-i} + \mu + \varepsilon_t \quad (t=1,2,3,\dots,T) \quad (2)$$

όπου X_t είναι το p - διαστάσεων διάνυσμα $I(1)$ μεταβλητών και ε_t είναι μια ανεξάρτητη και όμοια κατανομημένη p - διαστάσεων διάνυσμα με μέσο μηδέν και μήτρα συνδιακύμανσης O . Θέτοντας ως $P = (I - \Pi_1 - \Pi_2 - \dots - \Pi_k)$ ως την $p \times p$ μητρα στην οποία πιθανόν να υπάρχουν το πολύ r ($< p$) σχέσεις συνολοκλήρωσης στη μακροχρόνια περίοδο που σχηματίζονται με την μορφή

$$H_i(r): \Pi = \alpha\beta' \quad (3)$$

όπου α και β είναι οι $p \times r$ μήτρες πλήρους τάξης. Η β μήτρα μεταφράζεται ως η μήτρα των διανυσμάτων συνολοκλήρωσης και τα διανύσματα αυτά έχουν την ιδιότητα ότι $\beta' X_t$ να είναι στάσιμα ακόμα και όταν τα X_t δεν είναι στάσιμα. Η μήτρα των α είναι η μήτρα των παραμέτρων διόρθωσης σφάλματος.

Η εκτίμηση της μέγιστης πιθανοφάνειας και του ελέγχου του λόγου πιθανοφάνειας που ανακαλύφθηκε από τον Johansen (1988) περιγράφεται ως εξής.

Πρώτα θέτουμε $\Delta = I - L$, όπου L είναι συντελεστής υστέρησης. Οι Johansen και Juselius γράφουν τη σχέση (1) ως εξής

$$\Delta X_t = \sum \Gamma_i \Delta X_{t-i} + \alpha\beta' X_{t-k} + \mu + \varepsilon_t \quad (t=1, \dots, T) \quad (4)$$

όπου

$$\Gamma_i = -(I - \Pi_1 - \Pi_2 - \dots - \Pi_k) \quad (i=1, \dots, k-1) \quad (5)$$

Στην εξίσωση 3 η μήτρα Π προσδιορίζεται ως $\Pi = \alpha\beta'$ αλλά οι παράμετροι διαφέρουν ανεξάρτητα. Έτσι οι παράμετροι $\Gamma_1, \dots, \Gamma_{k-1}$

μπορούν να μειωθούν καθώς παλινδρομούμε ΔX_t και X_{t-k} των διαφορών των υστερήσεων $\Delta X_{t-1}, \dots, X_{t-k+1}$. Από τη μέθοδο αυτή παίρνουμε τα κατάλοιπα και τις μήτρες των καταλοίπων.

$$S_{ij} = T^{-1} \sum R_{it} R'_{jt} \quad (i, j = 0, k)$$

Η εκτίμηση του β βρίσκεται λύνοντας το πρόβλημα της ιδιοτιμής (βλέπε Johansen 1988)

$$|\lambda S_{kk} - S_{k0} S_{00}^{-1} S'_{k0}| = 0$$

Για ιδιοτιμές $\lambda_1 > \dots > \lambda_p$ και ιδιοδιανύσματα $V = (v_1, \dots, v_p)$ κανονικοποιημένα κατά $VAS_{kk}V = I$: όπου η μέγιστη πιθανοφάνεια των εκτιμητών δίνεται από

$$\beta = (v_1, \dots, v_r) \quad a = S_{ok} \beta \quad \text{και} \quad O = S_{00} - aa'$$

Τελικά η συνάρτηση μέγιστης πιθανοφάνειας προσδιορίζεται από

$$L_{\max}^{-2/T} = |O| = |S_{00}| \prod (1 - \lambda_i)$$

και ο έλεγχος του λόγου πιθανοφάνειας της υπόθεσης $H_1(r)$ δίνεται από στατιστικό έλεγχο του ίχνους

$$-2 \log Q [H_1(r) | H_0] = -T \sum \log (1 - \lambda_i)$$

και ο εναλλακτικός έλεγχος (επονομαζόμενος έλεγχος μέγιστης ιδιοτιμής λ_{\max}) βασίζεται στη σύγκριση του $H_1(r-1)$ έναντι $H_1(r)$

$$-2 \log Q [H_1(r-1) | H_1(r)] = -T \log (1 - \lambda_{r+1})$$

Στο τέλος η εύρεση των κανονικοτήτων των μεταβλητών και η εύρεση ενδείξεων κύκλων έγινε μέσω του φίλτρου των Hodrick - Prescott (1980) το οποίο βασίζεται στην διατριβή του Lucas (1977) το οποίο σχεδιάστηκε για να φθάσει στην απαλειμμένη τάση από δοσμένες χρονοσειρές. Κάθε απόκλιση των πραγματοποιημένων χρονοσειρών από τις απαλειμμένες τάσεις προσδιορίζουν τα κυκλικά στοιχεία των σειρών. Οι κανονικότητες των πολιτικών κύκλων μπορούν να βρεθούν από τα μέσα των στατιστικών που προτάθηκαν από τους Kydland - Prescott (1990). Για κάθε στόχο μεταβλητή y , $y = 1, \dots, m$ υπολογίσαμε την ποσοστιαία σταθερή απόκλιση των σειρών και την cross correlation των σειρών y με τις σειρές των μέσων x , $x = 1, \dots, n$ ώστε να πάρουμε τα μέτρα της σχετικής ισχύος των διακυμάνσεων των πρώτων και του τύπου της κίνησης των δεύτερων. Ο βαθμός της ταυτόχρονης κίνησης των σειρών y και x (στόχοι και εργαλεία) μετράται από την επίδραση των συντελεστών συσχέτισης $\rho(t)$, των κυκλικών αποκλίσεων των χρονοσειρών των της κάθε μεταβλητής στόχου με την κάθε κυκλική απόκλιση της μεταβλητής εργαλείου x .

Το μέγεθος των $\rho(t)$ που είναι ίσο, μεγαλύτερο, ή μικρότερο από το μηδέν δηλώνει ότι οι σειρές των στόχων είναι ακυκλικές, προκυκλικές, ή αντικυκλικές προς την εκάστοτε σειρά των εργαλείων $x(t)$. Επιπλέον σύμφωνα με τα αποτελέσματα των Fiorito - Kollintzas το μέγεθος της ταυτόχρονης συσχέτισης των στόχων $y(t)$ με τα εργαλεία $x(t)$ χαρακτηρίζεται για το μέγεθος του δείγματος μας ως ισχυρή, χαλαρή, ή ασυσχέτιστη όταν $0,5 \leq |\rho(t)| \leq 1$, $0,2 \leq |\rho(t)| \leq 0,5$, και $0 \leq |\rho(t)| \leq 0,2$. Το μέγεθος του $\rho(j)$ για $j = \pm 1, \dots, \pm k$ δείχνει ότι ο κύκλος των στόχων ηγείται, υστερεί, ή είναι συγχρονισμένη με το κύκλο των εργαλείων καθώς το $|\rho(j)|$ είναι μέγιστο για θετικό, αρνητικό ή μηδέν (j) αντίστοιχα.

II. ΤΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο πίνακας 2 παρουσιάζει τα αποτελέσματα του ADF ελέγχου που διεξήχθη για τις ανάγκες της ερευνάς μας. Παίρνοντας τις πρώτες διαφορές για όλες τις μεταβλητές εκτός από την ανεργία και τον δείκτη των τιμών κατανάλωσης στις οποίες παίρνουμε δεύτερες διαφορές απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση ύπαρξης μοναδιαίας ρίζας. Τα αποτελέσματα αφορούν πρώτες διαφορές για όλες τις μεταβλητές εκτός της ανεργίας και του δείκτη τιμών καταναλωτή που αφορά δεύτερες διαφορές.

Ο πίνακας 3 περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των ελέγχων συνολοκλήρωσης βασιζόμενη στα ετήσια αυτοπαλίνδρομα διαστήματα (VAR) τέταρτης τάξης βασιζόμενοι στα αποτελέσματα ελέγχου που προηγήθηκε και μας προσφέρουν ισχυρές ενδείξεις ύπαρξης διανυσμάτων συνολοκλήρωσης. Ο αριθμός των διανυσμάτων μακροχρόνιας συνολοκλήρωσης προσδιορίζεται από τα αποτελέσματα των ελέγχων μέγιστης ιδιοτιμής (λ_{\max}), του ίχνους (trace). Οι έλεγχοι αυτοί δεν απορρίπτουν (σε μεγάλα επίπεδα σημαντικότητας) την ύπαρξη τουλάχιστον δύο διανυσμάτων συνολοκλήρωσης για κάθε μεταβλητή.

Ο πίνακας 4 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των ελέγχων cross correlation ανάμεσα στις μεταβλητές στόχους και τις μεταβλητές εργαλεία. Αυτό που παρατηρούμε είναι ότι οι μεταβλητές στόχοι συσχετίζονται ισχυρά και προκυκλικά με τις μεταβλητές εργαλεία σύμφωνα με τα αποτελέσματα.

Ο πίνακας 5 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας για την επίδραση των κυβερνητικών αποφάσεων και της χρήσης των εργαλείων οικονομικής πολιτικής και των αποτελεσμάτων τους στις μεταβλητές στόχους και στο σχηματισμό οικονομικών κύκλων. Στην έρευνά μας χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο ελαχίστων τετραγώνων (OLS) και για δύο περιόδους 1960 - 1996 και 1974 - 1996 βασιζόμενοι στη σχέση

$$\text{dev}(z_t) = \sum \alpha_{ik} d_k + \beta_{ie} g_e$$

όπου $dev(z_i)$ $i= 1, \dots, 9$ είναι η απόκλιση (ο κύκλος) των τεσσάρων στόχων μεταβλητών και των πέντε εργαλείων μεταβλητών . Ως d_k συμβολίζουμε την ψευδομεταβλητή (dbc, dbs, dac, das, d74) και η μεταβλητή g_e είναι το ποσοστό ανάπτυξης του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της Ελληνικής Οικονομίας.

Τα αποτελέσματα της εμπειρικής ερευνάς για τις μεταβλητές στόχους είναι τα ακόλουθα:

1. Η μεγέθυνση του ΑΕΠ επιδρά στατιστικά σημαντικά στη δημιουργία κύκλων του πραγματικού ΑΕΠ και των δύο περιόδων μελέτης. Στους κύκλους του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος της περιόδου 1960-1996 εμφανίζει θετική επίδραση, ενώ στις τιμές της περιόδου 1974-1996 αρνητική επίδραση.

2. Το επταετές δικτατορικό καθεστώς επέδρασε στατιστικά σημαντικά πάνω στη δημιουργία κύκλων του πραγματικού ΑΕΠ της περιόδου 1974-1996 και στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα της περιόδου 1960-1996. Πιο συγκεκριμένα, η επίδραση πάνω στους κύκλους του πραγματικού ΑΕΠ είναι αρνητική, ενώ του διαθέσιμου εισοδήματος θετική.

3. Η προεκλογική περίοδος των συντηρητικών επιδρά στατιστικά σημαντικά στη δημιουργία κύκλων του πραγματικού ΑΕΠ και των δύο περιόδων μελέτης (1960-1996 και 1974-1996). Η επίδραση αυτή είναι αρνητική. Στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα της περιόδου 1960-1996 επιδρά στη δημιουργία κύκλων αρνητικά, ενώ στις τιμές της περιόδου 1974-1996 έχουμε θετική επίδραση.

4. Η προεκλογική περίοδος των σοσιαλιστών εμφανίζεται στατιστικά σημαντική στη δημιουργία κύκλων του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος της περιόδου 1960-1996 με αρνητική επίδραση, ενώ στις τιμές της περιόδου 1974-1996 επιδρά θετικά.

5. Η μετεκλογική περίοδος των συντηρητικών επιδρά αρνητικά πάνω στους κύκλους του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος της περιόδου 1960-1996.

6. Η μετεκλογική περίοδος των σοσιαλιστών λαμβάνει αρνητικό πρόσημο και είναι στατιστικά σημαντική πάνω στους κύκλους του πραγματικού ΑΕΠ και των δύο περιόδων μελέτης. Επίσης επιδρά αρνητικά και στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα της περιόδου 1960-1996.

Κατά την διάρκεια της προεκλογικής περιόδου κατά την οποία οι συντηρητικοί έχουν την εξουσία παρουσιάζεται εντονότερη αρνητική επίδραση στην εμφάνιση κύκλων (κυκλικών διακυμάνσεων) του **πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος** από ότι στην περίπτωση που την εξουσία την ασκούν οι σοσιαλιστές. Κατά την μετεκλογική περίοδο οι συντηρητικοί ασκούν εισοδηματική πολιτική μικρότερης αρνητικής επίδρασης στην εμφάνιση κύκλων του **πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος** από αυτήν που ασκείται από τους σοσιαλιστές τόσο για την ερευνούμενη περίοδο '60-'96 όσο και για την περίοδο '74-'96.

Η οικονομική πολιτική κατά την προεκλογική περίοδο των συντηρητικών οδηγεί σε μεγαλύτερη αρνητική επίδραση στους κύκλους του **πραγματικού ΑΕΠ** από την αρνητική σχέση που προκαλεί η οικονομική πολιτική των σοσιαλιστών και στις δύο περιόδους έρευνας και μικρότερη αρνητική επίδραση μετεκλογικά και στις δύο περιόδους έρευνας.

Η **αντιπληθωριστική πολιτική** των συντηρητικών κατά την προεκλογική περίοδο ασκεί μικρότερη επίδραση στην εμφάνιση κύκλων από αυτήν που ακολουθείται από τους σοσιαλιστές και κατά την μετεκλογική περίοδο πιο μεγάλη από αυτή των σοσιαλιστών για την περίοδο '60-'96, ενώ εξακολουθεί να έχει μικρότερη επίδραση για την μετεκλογική περίοδο '74-'96. Γεγονός είναι ότι τόσο κατά τις προεκλογικές όσο και τις μετεκλογικές περιόδους ο πληθωρισμός ανέρχεται πιο έντονα κατά την προεκλογική περίοδο και η άνοδος αυτή συνεισφέρει θετικά στην εμφάνιση κύκλων. Επιπλέον η άνοδος των τιμών το '74-'96 συνεισφέρει πιο έντονα στην εμφάνιση κύκλων.

Η **πολιτική της απασχόλησης** που ακολουθείται κατά την προεκλογική και μετεκλογική περίοδο φαίνεται ότι έχει μικρό

αποτέλεσμα στην εμφάνιση κύκλων και στις δύο περιόδους έρευνας (1960-1996 και 1974-1996). Αυτό αποδίδεται ίσως στο γεγονός ότι και οι δύο πολιτικές παρατάξεις παρουσιάζουν παρόμοια συμπεριφορά στο κυνήγι ψηφοφόρων. Στο ίδιο αποτέλεσμα εμφανίζεται στην δημοσίευση της έρευνας "Electoral and Partisan Cycle Regularities: A Cointegration Test" των Ανδρέα Ανδρικόπουλου, Κυπριανού Προδρομίδα και Απόστολου Σερλέτη

Όσον αφορά τα μέσα της οικονομικής πολιτικής εμφανίζονται να χρησιμοποιούνται με τον ίδιο τρόπο και από τις δύο παρατάξεις. Έτσι:

1. Η μεγέθυνση του ΑΕΠ επιδρά στατιστικά σημαντικά στη δημιουργία κύκλων των πραγματικών κυβερνητικών δαπανών και των δύο περιόδων μελέτης. Η επίδραση αυτή είναι θετική.

2. Το επταετές δικτατορικό καθεστώς επέδρασε στατιστικά σημαντικά στη δημιουργία κύκλων των πραγματικών κυβερνητικών δαπανών και των δύο περιόδων μελέτης.

3. Οι προεκλογικές και μετεκλογικές περιόδους των συντηρητικών και των σοσιαλιστών επέδρασαν στατιστικά σημαντικά στη δημιουργία κύκλων των πραγματικών κυβερνητικών δαπανών και των δύο περιόδων μελέτης.

4. Η άσκηση ενεργούς νομισματικής πολιτικής δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ίδια την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, η οποία σε όλες αυτές τις περιόδους, διέπεται από αυστηρούς κανόνες ελέγχου της προσφοράς χρήματος. Αυτοί οι κανόνες επιβάλλονται στην αρχή από τη νομισματική επιτροπή και στη συνέχεια από τη τράπεζα της Ελλάδος.

Αναλυτικότερα για τα μέσα άσκησης της οικονομικής πολιτικής μπορούμε να πούμε τα ακόλουθα:

1. Οι **πραγματικές κυβερνητικές καταναλωτικές δαπάνες** τόσο στην προεκλογική όσο και στην μετεκλογική περίοδο χρησιμοποιούνται και από τις δύο παρατάξεις. Αυτές επιδρούν έντονα αρνητικά στην εμφάνιση κύκλων και στις δύο περιόδους έρευνας.

2. Οι **πραγματικές κυβερνητικές επενδυτικές δαπάνες** κατά τις προεκλογικές περιόδους και τις μετεκλογικές περιόδους της περιόδου '60-'96 ασκούν ισχυρή αρνητική επίδραση στην εμφάνιση κύκλων τόσο για τους φιλελεύθερους όσο και για τους σοσιαλιστές. Τα αποτελέσματα αντιστρέφονται στην περίοδο '74-'96 στην οποία οι κυβερνητικές επενδύσεις επιδρούν θετικά αλλά όχι ισχυρά στην εμφάνιση κύκλων. Εμφανίζεται δηλαδή αλλαγή της ακολουθούμενης πολιτικής προεκλογικά και μετεκλογικά από τους σοσιαλιστές.

3. Η **φορολογική πολιτική** που ακολουθείται τις προεκλογικές περιόδους για τους **άμεσους φόρους** έχει ως αποτέλεσμα την ισχυρή θετική επίδραση στην εμφάνιση κύκλων και για τις δύο περιόδους μελέτης με τους σοσιαλιστές να επιτυγχάνουν πιο σημαντικά αποτελέσματα ενώ τις μετεκλογικές περιόδους τα αποτελέσματα είναι περίπου τα ίδια. Επιπλέον κατά την περίοδο '74 - '96 παρουσιάζεται έντονη άνοδος των άμεσων φορολογικών εσόδων.

Η εφαρμοζόμενη πολιτική **έμμεσων φόρων** για την περίοδο '60 - '96 ασκεί ισχυρή επίδραση στους κύκλους. Πιο συγκεκριμένα στις προεκλογικές περιόδους έχουμε αρνητική ενώ στις μετεκλογικές θετική επίδραση και για τις δύο παρατάξεις. Για την περίοδο '74 - '96 ασκείται επίσης ισχυρή θετική επίδραση προεκλογικά όσο και μετεκλογικά και από τις δύο παρατάξεις με εξαίρεση την προεκλογική περίοδο των σοσιαλιστών.

4. Η **νομισματική επέκταση** που ακολουθείται κατά τις προεκλογικές περιόδους και στις δύο περιόδους έρευνας ασκεί ισχυρή θετική επίδραση στην εμφάνιση κύκλων με εξαίρεση την μετεκλογική περίοδο των σοσιαλιστών όπου μετεκλογικά η πολιτική τους επιδρά ισχυρά και αρνητικά στην εμφάνιση κύκλων.

5. Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι η χρησιμοποίηση του μηχανισμού αδράνειας, δηλαδή των κύκλων των εξαρτημένων μεταβλητών με χρονικές υστερήσεις, δεν δείχνει ικανοποιητικά αποτελέσματα

Στην εργασία, παρουσιάζουν μια μεθοδολογία αναγνώρισης εκλογικών και δικομματικών κυκλικών κανονικοτήτων στην Ελλάδα.

Τα αποτελέσματα για τους δικομματικούς επιχειρηματικούς κύκλους έδειξαν τα εξής: Παρόλα αυτά οι συντηρητικές και οι σοσιαλιστικές διοικήσεις επέδρασαν θετικά στους κύκλους του διαθέσιμου προϊόντος και του ΑΕΠ.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε αυτή την εργασία προσπαθήσαμε να ελέγξουμε την επίδραση των πολιτικών επιλογών πάνω σε ορισμένα μακροοικονομικά μεγέθη της περιόδου 1960-1996. Από την ανάλυση προκύπτουν τα ακόλουθα:

Κανένας πολιτικός σχηματισμός δεν επέδρασε στατιστικά σημαντικά στη δημιουργία κύκλων της ανεργίας και των τιμών. Τόσο οι σοσιαλιστικές, όσο και οι φιλελεύθερες κυβερνήσεις ακολούθησαν παρόμοιες οικονομικές πολιτικές (χρήση δημόσιας κατανάλωσης) προεκλογικά και μετεκλογικά στην προσπάθειά τους να κερδίσουν τον ψηφοφόρο που βρίσκονταν ανάμεσα στα δύο κόμματα αμβλύνοντας τα αποτελέσματα της πολιτικής τους, μεταβάλλοντας την πολιτική τους κατά την διάρκεια των θητειών τους.

Προεκλογικά οι σοσιαλιστές εκτός από τις περιπτώσεις του πραγματικού ΑΕΠ όσο και του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος ασκούν πιο έντονη πολιτική από την αντίστοιχη των φιλελευθέρων. Κατά την περίοδο αυτή οι σοσιαλιστές ασκούν πιο έντονες θετικές επιδράσεις στο κύκλο του γενικού επιπέδου των τιμών, τους άμεσους φόρους και την προσφορά χρήματος M1. Το παραπάνω αφορά και τις δύο περιόδους που εξετάσαμε. Το ίδιο ισχύει και για τις δημόσιες επενδύσεις της μεταπολιτευτικής περιόδου. Αρνητικές επιδράσεις ασκούνται πιο έντονα στους κύκλους της ανεργίας, της δημόσιας κατανάλωσης, των έμμεσων φόρων. Αυτό ισχύει και για τις δύο υπό εξέταση περιόδους. Οι δημόσιες επενδύσεις της περιόδου '60 - '96 παρουσιάζουν ανάλογη συμπεριφορά.

Μετεκλογικά οι σοσιαλιστές ασκούν πιο έντονη επίδραση στη δημιουργία κύκλων του πραγματικού ΑΕΠ (αρνητικά), του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος (αρνητικά), και της ανεργίας (θετικά). Αυτό αφορά και τις δύο περιόδους που εξετάσαμε, καθώς και τις δημόσιες επενδύσεις (θετικά) και την προσφορά χρήματος (αρνητικά) στην μεταπολιτευτική περίοδο.

Οι φιλελεύθεροι στην μετεκλογική περίοδο ασκούν πιο έντονη θετική επίδραση στη δημιουργία κύκλων στον δείκτη τιμών καταναλωτή, στους άμεσους φόρους και τους έμμεσους φόρους. Αυτό ισχύει και για τις δύο υπό εξέταση περιόδους. Για την περίοδο '60-'96, οι φιλελεύθεροι άσκησαν θετική επίδραση στις δημόσιες επενδύσεις και στην προσφορά χρήματος M1.

Τέλος στατιστικά σημαντικές εμφανίζονται οι μεταβλητές d74 (στρατιωτική διακυβέρνηση) και LRGDP (πραγματική μεταβολή του ΑΕΠ) με αρνητική επίδραση στη δημιουργία κύκλων για τις μεταβλητές του πραγματικού ΑΕΠ, του διαθέσιμου εισοδήματος, του δείκτη τιμών καταναλωτή, της δημόσιας κατανάλωσης, των άμεσων φόρων, των έμμεσων φόρων και της προσφοράς χρήματος

IV. ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: ψευδομεταβλητές προεκλογικών και μετεκλογικών περιόδων

Year	dbc	dbb	dac	das	d74
1960	0,18		0,82		
1961	0,82		0,18		
1962	0,08		0,92		
1963	0,83			0,17	
1964		0,13		0,87	
1965				1,00	
1966				1,00	
1967					1,00
1968					1,00
1969					1,00
1970					1,00
1971					1,00
1972					1,00
1973					1,00
1974	0,32		0,12		0,56
1975			1,00		
1976	0,20		0,80		
1977	0,80		0,20		
1978			1,00		
1979			1,00		
1980	0,20		0,80		
1981	0,80			0,20	
1982				1,00	
1983				1,00	
1984		0,58		0,42	
1985		0,42		0,58	
1986				1,00	
1987				1,00	
1988				0,54	
1989		0,46	0,54		
1990	0,27		0,73		
1991			1,00		
1992	0,23		0,77		
1993	0,77			0,23	
1994				1,00	
1995		0,37		0,63	
1996		0,63		0,37	
1997				1,00	

Πίνακας 2: Augmented Dickey-Fuller Unit Root Tests

$$\Delta \log z_t = a_0 + a_1 t + a_2 \log z_{t-1} + \sum b_i \Delta \log z_{t-1} + \varepsilon$$

		ADF Unit Root Tests	
Series	Sample period	Without trend	With trend
Real GDP	1964-1997	-7,6940	-7,5771
Real disposable Income	1964-1997	-6,5164	-6,4110
Unemployment rate	1964-1997	-4,9584	-4,8505
GDP deflator	1964-1997	-5,0140	-5,2513
Real government consumption	1964-1997	-7,9642	-7,9626
Real government investment	1964-1997	-7,8255	-7,6809
Real direct taxes	1964-1997	-7,5662	-7,4030
Real indirect taxes	1964-1997	-5,9931	-5,8908
Monetary Base	1964-1997	-3,3897	-3,5696

Πίνακας 3: Έλεγχοι Johansen Μέγιστης Πιθανοφάνειας
Συνολοκλήρωσης μεταξύ μεταβλητών στόχων και εργαλείων

			Cointegration LR test: RGDP, RGC, RGI,M1				Cointegration LR test: RGDP, RDT, RIT				
			Max. Eigenvalue		Trace		Max. Eigenvalue			Trace	
H ₀	H ₁	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή
r=0	r=1	0,83812	56,4482	23,9200	104,597	39,8100	0,76315	43,2099	17,6800	71,5372	24,0500
r≤1	r=2	0,69065	36,3714	17,6800	48,1489	24,0500	0,46658	18,8534	11,0300	28,3273	12,3600
r≤2	r=3	0,30173	11,1338	11,0300	11,7775	12,3600	0,27079	9,4739	4,1600	9,4739	4,1600
r≤3	r=4	0,20549	0,64366	4,1600	0,64366	4,1600					
			Cointegration LR test: RYD, RGC,RGI,M1				Cointegration LR test: RYD, RDT, RIT				
			Max. Eigenvalue		Trace		Max. Eigenvalue			Trace	
H ₀	H ₁	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή
r=0	r=1	0,81501	52,3115	23,9200	92,1553	39,8100	0,60293	27,7094	17,6800	53,2735	24,0500
r≤1	r=2	0,57289	26,3718	17,6800	39,8438	24,0500	0,48963	20,1787	11,0300	25,5641	12,3600
r≤2	r=3	0,31553	11,7522	11,0300	13,4720	12,3600	0,16432	5,3855	4,1600	5,3855	4,1600
r≤3	r=4	0,53966	1,7198	4,1600	1,7198	4,1600					
			Cointegration LR test: CPI, RGC, RGI,M1				Cointegration LR test: CPI, RDT, RIT				
			Max. Eigenvalue		Trace		Max. Eigenvalue			Trace	
H ₀	H ₁	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή
r=0	r=1	0,88660	67,4808	23,9200	116,6921	39,8100	0,89108	66,5134	17,6800	88,1920	24,0500
r≤1	r=2	0,62209	30,1662	17,6800	49,2112	24,0500	0,48574	19,9508	11,0300	21,6786	12,3600
r≤2	r=3	0,45608	18,8776	11,0300	19,0450	12,3600	0,55965	1,7278	4,1600	1,7278	4,1600
r≤3	r=4	0,00538	0,16738	4,1600	0,16738	4,1600					
			Cointegration LR test: UNEMPL, RGC, RGI,M1				Cointegration LR test: UNEMPL, RDT, RIT				
			Max. Eigenvalue		Trace		Max. Eigenvalue			Trace	
H ₀	H ₁	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή	λ _i	Statistic	95% Κριτική τιμή	Statistic	95% Κριτική τιμή
r=0	r=1	0,85275	59,3845	23,9200	109,8120	39,8100	0,76460	44,8402	17,6800	58,9308	24,0500
r≤1	r=2	0,64271	31,9054	17,6800	50,4275	24,0500	0,25161	8,9847	11,0300	14,0906	12,3600
r≤2	r=3	0,39000	15,3234	11,0300	18,5221	12,3600	0,15186	5,1060	4,1600	5,1060	4,1600
r≤3	r=4	0,09804	3,1987	4,1600	3,1987	4,1600					

Πίνακας 4. Cross correlation των εργαλείων πολιτικής με μεταβλητές στόχους

		t-4	t-3	t-2	t-1	t	t+1	t+2	t+3	t+4
RGC	RGDP	0,336	0,446	0,556	0,658	0,757	0,727	0,699	0,669	0,640
	RYD	0,310	0,421	0,531	0,633	0,733	0,702	0,670	0,633	0,594
	CPI	0,553	0,667	0,768	0,839	0,900	0,783	0,667	0,554	0,447
	UNEMP	0,489	0,569	0,643	0,685	0,721	0,646	0,569	0,498	0,427
RGI	RGDP	0,664	0,725	0,780	0,863	0,934	0,848	0,771	0,709	0,631
	RYD	0,620	0,685	0,744	0,826	0,899	0,818	0,752	0,704	0,639
	CPI	0,570	0,540	0,510	0,515	0,513	0,412	0,318	0,233	0,150
	UNEMP	0,488	0,431	0,386	0,360	0,338	0,274	0,197	0,107	0,005
RDT	RGDP	0,524	0,610	0,712	0,820	0,926	0,877	0,826	0,779	0,725
	RYD	0,474	0,564	0,671	0,786	0,896	0,853	0,805	0,761	0,707
	CPI	0,595	0,621	0,674	0,740	0,795	0,677	0,564	0,454	0,349
	UNEMP	0,574	0,570	0,583	0,592	0,590	0,499	0,408	0,316	0,216
RIT	RGDP	0,587	0,671	0,743	0,821	0,891	0,816	0,760	0,706	0,643
	RYD	0,555	0,643	0,718	0,794	0,862	0,776	0,716	0,657	0,601
	CPI	0,659	0,668	0,667	0,667	0,674	0,563	0,455	0,351	0,257
	UNEMP	0,571	0,540	0,520	0,517	0,508	0,435	0,372	0,317	0,250
M1	RGDP	0,238	0,337	0,445	0,563	0,692	0,662	0,640	0,620	0,605
	RYD	0,218	0,316	0,421	0,536	0,662	0,634	0,612	0,588	0,566
	CPI	0,493	0,604	0,725	0,854	0,994	0,894	0,787	0,681	0,574
	UNEMP	0,425	0,507	0,595	0,684	0,782	0,737	0,677	0,611	0,545

Πίνακας 5: Κύκλοι στόχων και μεταβλητών ως συνάρτηση των προεκλογικών και των μετεκλογικών ψευδομεταβλητών

	DBC	DBS	DAC	DAS	D74	LRGDP	
RGDP 1974- 96	-3126917 (-2,13)	-1671567 (-1,11)	-1976297 (-1,38)	-2731203 (-1,82)	-5564672 (-3,09)	140415,5 (1,69)	R ² =0,532 DW-stat.=1,39
RGDP 1960- 96	-3329646 (-2,30)	-1767176 (-1,14)	-2166380 (-1,51)	-2734637 (-1,87)	-2114218 (-1,50)	144928,4 (1,73)	R ² =0,292 DW-stat.=1,89
RYD 1974 - 96	-8880267 (-0,94)	-8371414 (-0,86)	-2940723 (-0,32)	-7247483 (-0,75)	-8245264 (-0,71)	308839 (0,58)	R ² =0,248 DW-stat.=2,19
RYD 1960 - 96	-4815668 (-2,92)	-4015786 (-2,28)	-3310892 (-2,03)	-4070400 (-2,46)	-3378166 (-2,11)	225054,6 (2,37)	R ² =0,34 DW-stat.=2,01
CPI 1974 - 96	128357,7 (1,72)	131276,4 (1,72)	104340,8 (1,43)	105078,3 (1,38)	137713,6 (1,50)	-7286,9 (-1,72)	R ² =0,20 DW-stat.=1,67
CPI 1960 - 96	0,0061406 (0,50)	0,0095805 (0,75)	0,0038787 (0,32)	0,0012616 (0,10)	0,004893 (0,42)	-0,0002769 (-0,40)	R ² =0,108 DW-stat.=2,31
UNEMPLOYMENT 1974 - 96	0,0005967 (0,05)	-0,0065123 (-0,54)	-0,000465 (-0,41)	0,0032237 (0,27)	-0,00453 (-0,32)	-0,00001536 (-0,02)	R ² =0,17 DW-stat.=2,15
UNEMPLOYMENT 1960 - 96	0,0006402 (0,06)	-0,0064471 (-0,62)	-0,00005218 (-0,01)	0,0036973 (0,38)	-0,0001172 (-0,01)	-0,00003863 (-0,07)	R ² =0,171 DW-stat.=2,16
RGC 1974 - 96	-3250860 (-2,34)	-3401461 (-2,39)	-3899477 (-2,88)	-4555182 (-3,22)	-4644104 (-2,72)	227681,4 (2,90)	R ² =0,45 DW-stat.=2,21
RGC 1960 - 96	-2343895 (-1,77)	-2570469 (-1,88)	-2831325 (-2,21)	-3092877 (-2,39)	-2752630 (-2,21)	165744,8 (2,23)	R ² =0,215 DW-stat.=1,69
RGI 1974 - 96	268574,4 (0,12)	1351583 (0,61)	513938,9 (0,24)	586355,7 (0,27)	-2527211 (-0,96)	-28020,9 (-0,23)	R ² =0,227 DW-stat.=2,10
RGI 1960 - 96	-84773,9 (-0,30)	-126776,6 (-0,44)	6651,5 (0,24)	-22203,9 (-0,08)	8058,5 (0,30)	802,3810 (0,05)	R ² =0,064 DW-stat.=1,84
RDT 1974 - 96	830620,9 (0,35)	1545344 (0,64)	1908989 (0,82)	1767085 (0,73)	2161397 (0,74)	-98935,4 (-0,74)	R ² =0,098 DW-stat.=1,82
RDT 1960 - 96	74327,6 (0,40)	136845,8 (0,70)	174736,1 (0,95)	156909,8 (0,84)	153132,2 (0,85)	-8827,1 (-0,82)	R ² =0,084 DW-stat.=2,01
RIT 1974 - 96	158076,5 (0,05)	-1957892 (-0,61)	1756622 (-0,57)	1121545 (0,35)	-3505051 (-0,91)	-45333,7 (-0,25)	R ² =0,378 DW-stat.=1,95
RIT 1960 - 96	-38736,2 (-0,04)	-55347 (-0,06)	628235 (0,73)	200890 (0,23)	208070 (0,25)	-11321,5 (-0,23)	R ² =0,208 DW-stat.=1,85
RMI 1974 - 96	76,3402 (0,18)	234,85 (0,55)	13,5743 (0,03)	-61,9806 (-0,15)	-329,1275 (-0,64)	-2,3048 (-0,10)	R ² =0,153 DW-stat.=2,06
RMI 1960 - 96	60,5029 (0,16)	250,98 (0,66)	36,5655 (0,10)	-24,1677 (-0,07)	118,2964 (0,34)	-3,6034 (-0,17)	R ² =0,126 DW-stat.=2,08

Τα ποσά μέσα στις παρενθέσεις είναι η ένδειξη t-statistic σημαντικότητας. Οι παλινδρομήσεις έχουν διορθωθεί όπου απαιτήθηκε λόγω ύπαρξης αυτοσυσχέτισης

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Agenor Pierre-Richard, Asilis Carlos Price controls and electoral cycles, *European Journal of Political Economy*, Vol. 13 (1997) pp 131-142

Alesina Alberto, Roubini Nouriel, Political Cycles in OECD Economies, *Review of Economic Studies*, 59 (1992), pp 663-688

Alesina Alberto, Macroeconomic Policy in a Two-party System as a repeated game, *The Quarterly Journal of Economics*, August (1987), pp 651-677

Andrikopoulos Andreas, Prodromides Kyprianos, Serletis Apostolos, Electoral and Partisan Cycle regularities, *Journal of Policy Modeling* 20(2) (1998), pp 119-140

Berger Helge, Woitek Ulrich, Searching for Political Business cycles in Germany, *Public Choice* 91 (1997) pp. 179-197

Belton Willie , Cebula Richard, Does the Federal Reserve Create Political Monetary Cycles, *Journal of Macroeconomics*, Summer (1994) Vol. 16, No. 3 pp 461-477

Carlsen Fredrik, Opinion Polls and Political Business Cycles: Theory and Evidence for the United States, *Public Choice* 92 (1997) pp. 387-406

Cargill Thomas, Hutchison Michael, Political Business Cycles with Endogenous Election Timing: Evidence from Japan, *The Review of Economics and statistics* (1991)

Chari V, Christiano Lawrence, Kehoe Patrick, Optimal Fiscal Policy in a Business Cycle Model, *Journal of Political Economy*, Vol. 102 (1994) pp 617-651

Ellis Christopher, Endogenous Voting in a Partisan Model with Rational Voters, *Journal of Macroeconomics*, Spring 1991 Vol. 13, No. 2 pp 267-278

Ellis Christopher, Thoma Mark, The Implications for an open economy of partisan political business cycles: Theory and evidence, *European Journal of Political Economy*, Vol. 11 (1995) pp 635-651

Ellis Christopher, Thoma Mark, Credibility and Political Business Cycles, *Journal of Macroeconomics*, Winter (1993) Vol. 15, No. 1 pp 69-89

Gartner Manfred, The Quest for political Cycles in OECD Economies, *European Journal of Political Economy*, Vol. 10 (1994) pp 427-440

Gartner Manfred, Political business Cycles When Real Activity is Persistent, *Journal of Macroeconomics*, Fall 1996 Vol. 18, No. 4 pp 679-692

Genser Bernd, Winker Peter, Measuring the Fiscal Revenue Loss of VAT Exemption in Commercial Banking, *Public Dept and Classical Rules in Public Finance*

Haynes Stephen , Stone Joe, Political Parties and the Variable Duration of Business Cycles,

Heckelman Jac, Berument Hakan, Political Business Cycles and Endogenous Elections, *Southern Economic Journal* Vol. 64 (4) (1998) pp. 987-1000

Karakitsios Elias, The Modern approach to economic Policy Formulation, *Univercity of London* 1999

Kapopoulos Panayotis, Disinflation and Credibility in Small Open European Economies in the 1980s: Parties, Elections and the ERM, *European Journal of Political Economy*, Vol. 11 (1995) pp 157-170

Letterie Wilko, Swank Otto, Electoral and Partisan cycles Between US Economic Performance and Presidential Popularity: a Comment on Stephen E. Haynes, *Applied Economics* (1997), 29, pp 1585-1592

Levine Paul, Ali al-Nowaihi Can Political Monetary Cycles be Avoided, *Journal of Monetary Economics*, 42 (1998) pp 525-545

Lohmann Susanne, Electoral Cycles and International Policy cooperation, *European Economic Review* 37 (1993) pp 1373-1391

Paiva Claudio, Electoral Price Cycles in Regulated Industries, *World Development*, Vol. 24, No 10 (1996) pp1673-1680

Reid Bradford, Endogenous Elections, Electoral Budget cycles and Canadian provincial Governments, *Public Choice* 97 (1998) pp. 35-48

Soldatos Gerasimos, The Electoral Cycle: a Brief Survey of Literature, *Revue d' Economie Politique*, 104 (4) juillet- Aout 1994 pp 572-587

Schmitt-Grohe Stephanie, Uribe Martin, Balanced-Budget Rules, Distortionary Taxes, and Aggregate Instability, *Journal of Political Economy*, Vol. 105 (1997) pp 976-999

Schuknecht Ludger, Fiscal Policy Cycles and the exchange regime in developing countries, *European Journal of Political Economy*, Vol. 15 (1999) pp 569-580

Sieg Gernot, A Model of Partisan Central Banks and Opportunistic Political Business Cycles, *European Journal of Political Economy*, Vol. 13 (1997) pp 503-516

Smyth David, Dua Pami, Taylor Susan, Voters and Macroeconomics: Are They Forward Looking or Backward Looking, *Public Choice* 78 (1994) pp. 283-293

Smyth David, Taylor Susan Washburn, Inflation-Unemployment Trade-Offs of Democrats, Republicans and Independents: Empirical Evidence on the Partisan Theory, *Journal of Macroeconomics*, Winter 1992 Vol. 14, No. 1 pp 47-57

Suzuki Motoshi, Political Business Cycles in the Public Mind, *American Political Science Review*, December (1992) vol. 86 No. 4 pp.989-995

Suzuki Motoshi, Evolutionary Voter sophistication and political Business Cycles, *Public Choice* 81 (1994) pp. 241-261

Walsh Carl, Optimal Contracts for Central Bankers, The American Economic Review Vol. 85 No. 1 March (1995) pp 150-167

Yoo Keym-Rok, Intervention Analysis of Electoral Tax Cycle: The Case of Japan, Public Choice, 96 (1998) pp.241-258